

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра педагогіки

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри

_____ Дороніна Т.О.
(підпис) (прізвище, ініціали)

«__» _____ 2022 р.

Реєстраційний № _____

«__» _____ 2022 р.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО
СПЕЦІАЛІСТА ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Магістерська робота

студента групи ПВШМ-21

ступінь вищої освіти: магістр

спеціальності: 011 Освітні, педагогічні науки

Рєви Геннадія Геннадійовича

Керівник кандидат педагогічних наук,

доцент Король Анжеліка Миколаївна,

Оцінка:

Національна шкала _

Шкала ECTS _____ Кількість балів _

Голова ЕК _____

Члени ЕК _____

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО СПЕЦІАЛІСТА ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ.....	7
1.1. Аналіз психолого-педагогічної літератури з визначення понять «особистість», «професійні якості».....	7
1.2. Зміст педагогічного процесу фізичного виховання в вищій школі.....	25
1.3. Правові, програмно-нормативні основи фізичного виховання та спорту в Україні	46
Висновки до першого розділу.....	52
РОЗДІЛ 2. ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО СПЕЦІАЛІСТА ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ	
2.1. Характеристика педагогічного компонента у підготовці майбутнього спеціаліста фізичної культури.....	54
2.2. Визначення рівнів сформованості фізичної культури особистості	59
2.3. Педагогічні умови формування професійних якостей майбутнього спеціаліста фізичної культури.....	72
Висновки до другого розділу.....	74
РОЗДІЛ 3. ДОСЛІДНА РОБОТА З ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО СПЕЦІАЛІСТА ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ... 	76
3.1. Формування знань та інтелектуальних здібностей як основа професійних якостей майбутнього спеціаліста фізичної культури.....	76
3.2. Результати дослідної роботи з формування професійних якостей майбутнього спеціаліста фізичної культури	81
Висновки до третього розділу.....	89
ВИСНОВКИ.....	90
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	92

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасний етап розвитку вищої школи характеризується повним відображенням перетворень та змін, що відбуваються в інших інститутах українського суспільства. У системі вищої освіти здійснюється процес його модернізації, який полягає насамперед у перегляді основ та принципів соціально-гуманітарної освіти. Дані перетворення виражаються у створенні нормативно-правової бази та державних стандартів, а також становленні процесу демократії у вузівському освітньому просторі.

Сьогодні вважаються пріоритетними такі напрями технологій освіти у вищій школі, які мають на меті:

- актуалізації змісту та методів навчання за рахунок використання у навчальному процесі результатів технологій наукового пошуку, підвищення на цій основі ефективної самостійної творчої роботи студентів, впровадження у навчальний процес вищих інтелектуальних технологій, що передбачають формування знань з метою здобуття нового інтелектуального продукту;

- підвищення ефективності освітнього процесу за рахунок впровадження сучасних технологій навчання та насамперед інформаційних, спрямованих на підвищення якості та інтенсифікацію навчального процесу, мотивацію та індивідуалізацію навчання, розвитку творчого потенціалу та системного мислення, створення сприятливих умов для гармонійного розвитку особистості, збереження здоров'я суб'єктів освітнього процесу.

Вченими зафіксовано дві негативні тенденції: перша характеризує недостатню увагу суспільства та особистості до фізичної культури як цінності, друга – в абсолютизації завдань тілесно-фізичної інтерпретації цього виду культури. Їхні наслідки виражаються відповідними явищами для суспільства та особистості: 1) значно скорочується працездатне населення; 2) знижується середня тривалість життя; 3) знижується рівень здоров'я;

- 4) збільшується зростання наркоманії та алкоголізму, особливо серед молоді;
- 5) знижується рівень фізично розвинених та фізичного стану в цілому молоді.

Дане явище визначається й іншими факторами: несприятливими умовами довкілля, екологічною обстановкою, зміною соціально-політичного та економічного устрою суспільства і т.д.

Професіоналізм вчителів формується в ході всієї свідомої професійної діяльності особистості, проте основні якості професіоналізму «закладаються» у ході професійної освіти, в рамках якої здійснюється цілеспрямоване навчання та виховання майбутнього фахівця.

Недостатня розробленість даної проблеми, її практична значущість для формування професійних якостей майбутнього спеціаліста зумовила вибір нами теми магістерської роботи: **«Формування професійних якостей майбутнього спеціаліста фізичної культури»**.

Тему магістерської роботи затверджено на засіданні кафедри педагогіки Криворізького державного педагогічного університету (протокол №4 від 19 листопада 2021р.) та вченою радою фізико-математичного факультету Криворізького державного педагогічного університету (протокол №4 від 25 листопада 2021р.).

Мета дослідження - теоретична та експериментальна перевірка педагогічних умов формування професійних якостей майбутнього спеціаліста.

Для реалізації поставленої мети були визначені наступні завдання:

1. здійснити аналіз і узагальнення навчально-методичної та психологічної літератури;
2. визначити основні структурні, змістові та критеріальні характеристики професійно важливих якостей особистості;
3. визначити умови формування професійних якостей майбутнього спеціаліста;
4. впровадити в навчальний процес педагогічну технологію

проблемного навчання як одну з умов формування професійних якостей майбутнього спеціаліста.

Об'єкт дослідження: навчально-виховний процес фахової підготовки здобувачів освіти у ЗВО.

Предмет дослідження: педагогічні умови формування професійних якостей майбутнього спеціаліста.

Для вирішення поставлених завдань застосовується комплекс методів дослідження:

Теоретичні – аналіз психолого-педагогічної літератури, осмислення новаторського і передового досвіду проблеми, що досліджується; аналіз та узагальнення одержаної інформації, експериментальних даних; класифікація, систематизація, узагальнення, вивчення наукової літератури.

Емпіричні – педагогічне спостереження за здобувачами освіти; бесіди зі здобувачами освіти і викладачами, опитування здобувачів освіти щодо виявлення стану досліджуваної проблеми.

Базою цього дослідження є Криворізький державний педагогічний університет.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що теоретичні положення і висновки, що містяться в ньому, створюють реальні орієнтири та можливості для педагогічного управління підготовкою студентів з фізичної культури. Розробка та застосування педагогічних умов та результатів дослідження дозволить значно підвищити рівень фізкультурної освіти майбутніх вчителів як професійно важливої складової їх майбутньої діяльності, забезпечити формування ціннісного ставлення до фізичної культури за рахунок усвідомлення глибинних процесів функціонування.

Апробація результатів дослідження.

Опублікована стаття за темою «Зміст педагогічного процесу фізичного виховання в вищій школі» у журналі «Наукові інновації та передові технології», Серія «Педагогіка», категорія Б.

Опубліковані тези за темою «Особливості становлення особистості в професійній підготовці майбутнього вчителя» - участь у III Міжнародній науково-практичній конференції «Development of modern science, experience and trends», 11-14 жовтня 2022 р., Бостон, США.

Структура магістерської роботи. Магістерська робота включає: вступ, три розділи, висновки до кожного з розділів, загальні висновки, список використаних джерел.

Обсяг роботи складає 96 сторінки. В основному тексті міститься 1 малюнок на 1 сторінки.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО СПЕЦІАЛІСТА ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

1.1. Аналіз психолого-педагогічної літератури з визначення понять «професійні якості», «особистість»

На сучасному етапі весь світ входить у якісно новий інформаційний стан, що супроводжується змінами в науці та освіті. З цими змінами проходить трансформація педагогічних ідей і особистості вчителя як професіонала і особистості.

Професіоналізм майбутнього вчителя формується в ході всієї свідомої професійної діяльності особистості, проте основні якості професіоналізму «закладаються» в ході професійної освіти, в рамках якої здійснюється цілеспрямоване навчання та виховання.

Тим самим можна стверджувати, що будь-яка діяльність особистісна, тобто вона не просто несе в собі фундаментальне значення для розуміння сутності людини, а й «бере участь» у формуванні її як соціальних, так і особистісних рис. Поняття «особистість» нерозривно пов'язане із суспільними властивостями людини. Поза суспільством індивід неспроможний стати індивідуальністю, а тим паче особистістю. Щоб розширити це питання, необхідно звернутися до джерел, у яких проаналізовано зміст категорії «особистість».

З погляду філософії «особистість» визначається як людський індивід, як суб'єкт відносин і свідомої діяльності. Інше значення – це стійка система соціально значущих рис, що характеризують індивіда як члена того чи іншого суспільства [38].

У сучасному тлумачному психологічному словнику подане таке визначення поняття особистість: а) людина як суб'єкт соціальних відносин та свідомої діяльності; б) системна якість індивіда, обумовлена включеністю до соціальних зв'язків, що формується у спільній діяльності та спілкуванні [45].

Існує й багато інших трактувань визначення особистості, але в контексті дослідження нас цікавить особистість як носій професіоналізму. Формування особистості відбувається під впливом різних факторів, зокрема й соціального середовища (макросередовище, мікросередовище, навчання, виховання), і природно, що все це здійснюється і взаємодіє через діяльність, якою займається особистість.

Разом з тим, щоб цю діяльність людини можна було назвати соціально значущою (корисною суспільству, в якому перебуває особистість), індивід має бути носієм професіоналізму як певної інтегративної сукупності системних якостей, необхідних для соціально значущої діяльності [46].

Ми вважаємо, що в цілому особистість як цілісність у професійній діяльності проявляється завжди індивідуально та одночасно універсально у всьому розмаїтті зв'язків та відношень із соціальним світом.

Навколишній світ стосовно особистості повинен «вибудовуватися» цілісно, тобто впливати на неї універсально, таким чином, щоб людина розвивалася всебічно. Осмислення особистості через призму ідеї цілісності передбачає пошук та оновлення чинних підстав його розвитку та існування [46].

На нашу думку, професіоналізм розглядається в рамках загального процесу професійної підготовки і починається від виникнення та формування професійних намірів.

На рівні попереднього аналізу професіоналізм розглядається в рамках загального процесу професійної підготовки та діяльності особистості, яка здійснюється не просто як процес набуття нею певних знань, навичок, умінь та професійних звичок, необхідних для певного виду діяльності, а як процес постійного самовизначення людини і починається від виникнення та формування професійних намірів, первісних орієнтувань у різних сферах праці до самореалізації у праці – часткового чи повного виконання (або не виконання) очікувань у житті, пов'язаних з тією чи іншою професією [46].

Для того, щоб більш докладно й більш-менш переконливо говорити про професіоналізм, з погляду психолого-педагогічних позицій, важливим є визначитися у «вихідних» підставах розуміння професіоналізму. І тут є сенс

звернутися до розуміння, що склалося у філософії: професіоналізм слід пояснювати через зміст, що вкладається в поняття «професія» (у перекладі з лат. *profession* – «заняття», «робота») [37].

Історичною передумовою появи професій є спільна діяльність соціальних індивідів, що породжує розподіл занять між учасниками трудового процесу. Іншими словами, у ході спільної діяльності людей відбувався (і відбувається) поділ праці.

Саме поняття «розподіл праці» можна розуміти як диференціацію видів трудової діяльності, що складається в суспільстві в процесі історичного розвитку [45].

Поділ праці структурує трудовий процес, зумовлює взаємозв'язок його частин у формі обміну результатами діяльності. Історично розподіл праці є однією з основних рушійних сил суспільного розвитку, стимулом та виразом як соціальної диференціації, так і соціальної інтеграції. Поділ праці спричинив закріплення за певними видами трудової діяльності, що започаткувало становлення професій. «На початку» цивілізації кожен представник професії повинен був знати цілу низку робіт, вміти робити все, що належить для виробництва того чи іншого продукту, послуги. Згодом поява колективної праці у рамках мануфактур, потім великого машинного виробництва призводить до ширшого поділу професій та появи спеціальностей, що являють собою за формою вузько спеціалізовані підвиди діяльності. Все це зрештою зумовлює виникнення системи підготовки до трудової діяльності певних професійних груп [46].

Грунтуючись на проведеному аналізі, певною мірою можна говорити про непростий і тривалий шлях зародження та розвитку професії як соціального явища, з властивим йому психолого-педагогічним контекстом у формуванні певних вимог до професійно важливих якостей особистості.

Професія безпосередньо впливає на формування особистості. Особливості кожної професії накладають свій відбиток на розвиток індивіда, тим самим виділяючи його від представників інших професійних груп. Отож, можна припустити, що успішна діяльність можлива лише за наявності необхідного рівня професіоналізму.

Хоч би якою специфічною була та чи інша професійна діяльність, будь-яка з них може стати для особистості визначальною умовою її цілісного прояву та розвитку.

Розглядаючи з акмеологічної точки зору напрямок проблеми професіоналізму, можна помітити, що нині, як наголошує А. А. Дергач та В. Г. Зазикін [29], відбувається переважання досліджень професіоналізму діяльності та професійної майстерності. Суттєво менше робіт, пов'язаних із вивченням професіоналізму особистості. Іншими словами, домінують розробки діяльнісного аспекту проблеми, що не повною мірою відповідає важливому методологічному принципу єдності особистості та діяльності. Тому є необхідність звернути увагу на особистісний аспект професіоналізму, значення якого в нашому дослідженні має чільну роль.

Відповідно до В. Д. Шадрікова, професіоналізм особистості залежить від рівня розвитку професійно важливих якостей суб'єкта праці, тобто таких якостей особистості, які впливають на результативність діяльності [17].

У літературних джерелах досліджень особистості, термін «якість» визначається як найбільш істотна властивість, що дає будь-якому феномену визначеність. Змінюється якість людини – змінюється та її сутність [42]. Гегель писав, що якість загалом можна розуміти як безпосередню визначеність тотожну з буттям, отож коли що-небудь втрачає свою якість, воно перестає бути тим, чим воно є [38].

Пристаючи до розгляду інтелектуальних професійно важливих якостей необхідно відзначити, що цим якостям у багатьох дослідженнях професіоналізму відводиться особливе місце у зв'язку з тим, що вони мають системну властивість, оскільки основою будь-якого розвитку є насамперед інтелектуальний чинник [31, с.180].

Структура та зміст професійно важливих якостей особистості

Найменування ПВК	Основні складові
1. Особистісні	1. Психологічні якості (властивості) 2. Соціальні якості
2. Інтелектуальні	1. Конвергентні здібності 2. Дивергентні здібності (креативність) 3. Навчання 4. Пізнавальні стилі
3. Психофізіологічні	1. Нервово-емоційна стійкість 2. Стійкість до втоми
4. Фізіологічні	1. Адаптаційна здатність 2. Працездатність
5. Фізичні	1. Загальний фізичний розвиток 2. Фізична підготовленість

З метою упорядкування уявлення про природу інтелекту визначимо основні концептуальні підходи, орієнтовані виявлення механізмів інтелектуальної активності особистості. Особливий інтерес становлять дослідження Л.В.Засекіної [13, с.146], яка виділяє такі підходи:

1. Феноменологічний підхід (інтелект як особлива форма змісту свідомості).
2. Генетичний підхід (інтелект як наслідок ускладнення адаптації до вимог навколишнього середовища).
3. Соціокультурний підхід (інтелект як результат процесу соціалізації).
4. Процесуально-діяльнісний підхід (інтелект як особлива форма людської діяльності).
5. Освітній підхід (інтелект як продукт цілеспрямованого навчання).
6. Інформаційний підхід (інтелект як сукупність елементарних процесів

перероблення інформації).

7. Функціонально-рівневий підхід (інтелект як система різнорівневих пізнавальних процесів).
8. Регуляційний підхід (інтелект як фактор саморегуляції психічної активності).

Всі вищезгадані підходи розуміння природи інтелекту осмислені у працях багатьох іноземних та вітчизняних учених, які мають на меті пояснення механізму інтелектуальної активності та критеріїв розвитку інтелекту. У нашому випадку особливий інтерес представляє освітній підхід до трактування інтелекту, різні варіанти якого поєднує переконаність у тому, що природа інтелекту розкривається через процедури його набуття. Зокрема, ідея дослідження інтелекту в контексті проблеми навчання особистості у вітчизняній педагогічній психології була основоположною протягом багатьох років. Приміром, З. І. Калмикова, ґрунтуючись на тривалих експериментально-психологічних дослідженнях інтелектуальної діяльності учнів під час навчання, пропонує визначати природу інтелекту через «продуктивне мислення», сутність якого полягає у здатності до набуття нових знань [27].

Успішність діяльності традиційно прийнято співвідносити зі здібностями. Відповідно до цього інтелектуальна здатність визначається як індивідуально-своєрідна властивість особистості, що є умовою успішності вирішення певного завдання. Запропонована В. М. Дружиніним класифікація інтелектуальних здібностей, яка згодом була розширена й уточнена М. А. Холодною, являє собою модель, що складається з чотирьох основних типів: конвергентні здібності, дивергентні здібності, здатність до навчання та пізнавальні стилі.

Розкриваючи суть конвергентних здібностей, необхідно відзначити їхнє високе значення при професійному відборі. Виявляючи один з аспектів інтелектуальної активності, спрямований на пошук єдино правильного результату відповідно до заданих умов та вимог діяльності, вони є одним із

провідних показників інтелекту. Конвергентні здібності характеризуються трьома властивостями інтелекту: рівневі, комбінаторні та процесуальні властивості [13, с.147].

Відмінність дивергентних (креативних) здібностей виявляється у здатності інтелекту породжувати безліч різноманітних оригінальних ідей у нерегламентованих умовах діяльності. Як критерій креативності розглядається комплекс певних властивостей інтелектуальної діяльності: побіжність, оригінальність, сприйнятливність, метафоричність [13, с.148].

У дослідженнях цієї властивості інтелекту підкреслюється, що традиційні показники цих здібностей, як правило, недостатньо точно передбачають реальні творчі досягнення людини у її повсякденній та професійній діяльності [44, с.162].

Наступна властивість інтелекту – навчання, уявлення про яке виникло в дослідженнях Л. С. Виготського, у контексті поняття «зона найближчого розвитку». У широкому трактуванні навчання розглядають як загальну здатність до засвоєння нових знань та способів діяльності. З погляду О. В. Нагайчук, основним критерієм цього процесу є «економічність» мислення: стислість шляху в самостійному виявленні й формуванні закономірностей під час засвоєння нового навчального матеріалу [27].

У вузькому значенні, навчання – це величина та темп приросту ефективності інтелектуальної діяльності під впливом тих чи інших навчальних чинників [10].

Пізнавальні стилі – поняття, що виражає індивідуальну специфіку інтелектуальної діяльності способами вивчення реальності.

Стиль постає як спосіб виконання інтелектуальної діяльності (тобто є її процесуальною характеристикою). Розрізняють такі стилі: стиль кодової інформації, когнітивний, інтелектуальний та епістемологічний. Багато дослідників вважають, що пізнавальні стилі мають відношення до продуктивних можливостей інтелекту і також можуть бути розглянуті як особливий різновид інтелектуальних здібностей [13, с.148].

Успішна діяльність майбутнього вчителя можлива за наявності високих показників таких фізіологічних властивостей організму, як адаптаційні можливості та працездатність, які забезпечують протиборство вищеперерахованим факторам [6].

Зараз існує ряд визначень адаптації, але на наш погляд найповнішим є поняття фізіологічної адаптації, подане в третьому виданні Великої радянської енциклопедії: «Адаптація фізіологічна – сукупність фізіологічних реакцій, що лежить в основі пристосування організму до зміни навколишніх умов, спрямованих на збереження відносної сталості його внутрішнього середовища – гомеостазу» [3].

Проведені останніми роками дослідження механізмів та закономірностей адаптації до різних умов діяльності призводять до переконання в тому, що адаптація обов'язково супроводжується наступними фізіологічними процесами:

- а) перебудовою регуляторних механізмів організму;
- б) мобілізацією та використанням резервних можливостей організму;
- в) формуванням спеціальної функціональної системи адаптації до конкретної трудової діяльності [3].

У досягненні стійкої та досконалої адаптації, згідно з дослідженнями А. С. Солодкова, велику роль відіграють перебудова регуляторних пристосувальних механізмів та мобілізація фізіологічних резервів, а також послідовність їх включення на різних функціональних рівнях. Він вважає, що спочатку включаються звичайні фізіологічні реакції, а лише потім – реакції напруги механізмів адаптації, що вимагають значних енергетичних витрат з використанням резервних можливостей організму, що призводить в підсумку до формування спеціальної функціональної системи адаптації, яка забезпечує конкретну діяльність людини [21].

Уявлення про резервні можливості пов'язані з фізіологічним вченням К. Бернара, П. Бера, У. Кеннона про збереження гомеостазу при дії на організм різних несприятливих факторів шляхом посилення функцій життєво важливих

органів та систем з використанням їх резервів.

Нині під фізіологічними резервами організму розуміють вироблену в процесі еволюції адаптаційну та компенсаторну здатність органів, систем та організму загалом посилювати у багато разів інтенсивність своєї діяльності порівняно зі станом відносного спокою [6]. Фізіологічні резерви забезпечуються певними анатомо-фізіологічними та функціональними особливостями будови та діяльності організму, а саме наявністю парних органів, що забезпечують заміщення порушених функцій (аналізatori, залози внутрішньої секреції, нирки та ін.); значним посиленням діяльності серця, збільшенням загальної інтенсивності кровотоку, легеневої вентиляції та посиленням діяльності інших органів та систем; високою резистентністю клітин та тканин організму до різних зовнішніх впливів та внутрішніх змін умов їх функціонування [6].

Усі резервні можливості організму А. С. Мозжухін пропонує поділити на дві групи: соціальні резерви (психологічні) та біологічні резерви (структурні, біохімічні та фізіологічні) [14].

Функціональні зміни організму мають прикладне значення з метою оцінки працездатності організму. Основні закономірності яких визначають найважливіші фізіологічні критерії, що визначають адаптованість та поточний рівень працездатності [6].

Фізична працездатність є виразом життєдіяльності людини, що має у своїй основі рух, універсальність якого була блискуче охарактеризована ще І. М. Сеченовим. Цей термін вживається досить широко, проте йому не дано поки що єдиного, теоретично та практично обґрунтованого визначення. Запропоновані визначення працездатності, на думку сучасних спеціалістів мають односторонній характер і не завжди враховують при цьому функціональний стан організму та ефективність праці.

З урахуванням викладеного, В. П. Загрядський та О. С. Єгоров пропонують визначати працездатність як здатність людини здійснювати конкретну діяльність у рамках заданих параметрів часу та ефективності праці.

Водночас ці автори вважають, що працездатність слід оцінювати за критеріями професійної діяльності та стану функцій організму, тобто за допомогою прямих та непрямих її показників. До непрямих критеріїв працездатності належать різні клініко-фізіологічні, біохімічні та психофізіологічні показники, що характеризують зміни функцій організму, у процесі роботи, такі як втома та відновлення. До прямих показників відносять показники, що дозволяють оцінювати діяльність як з кількісної, так і якісної сторони, умовна вірогідність яких викликана чинними методиками досліджень працездатності. За допомогою комбінованих методик дослідження можна оцінювати як продуктивність, так і надійність, точність діяльності. Отже, методики виявлення та дослідження фізіологічних здібностей дозволяють з вищим ступенем глибини та системності здійснити підхід до розгляду професіоналізму особистості, зокрема, досліджуючи та враховуючи резервні можливості організму, обґрунтувати шляхи та засоби підвищення працездатності, прискорення відновлювальних процесів, попередження перевтоми, перенапруги та патологічних зрушень функцій організму, а також профілактики виникнення різних захворювань у майбутніх вчителів.

Пристаючи до розгляду психофізіологічної особистості, доцільно згадати слова видатного психолога С. Л. Рубінштейна, який стверджував, що фізіологічне та психічне – це та сама рефлекторна діяльність, але розглядається вона у різних відношеннях, і що психологічне дослідження діяльності є логічним продовженням її фізіологічного дослідження [31, с.175].

Вперше висунутий С. Л. Рубінштейном принцип єдності свідомості та діяльності, психіки та діяльності, згодом розвинений його послідовниками, насамперед Л. С. Виготським та О. М. Леонтьєвим, підкреслює провідну роль психіки у діяльності, свідомого та вольового її контролювання.

Відповідно уявлення про діяльність розглядають не просто як сукупність реакцій на стимул, а як системи, що мають структуру: «Вихідна аферентація – ефекторні процеси, що реалізують контакти з предметним середовищем – корекція та збагачення за допомогою зворотних зв'язків

вихідного аферентуючого образу» дозволяє розглядати управління діяльністю з нейрофізіологічних позицій, і з позиції фізіології активності Н. А. Бернштейна [3].

К. М. Гуревич та В. Ф. Матвєєв до чинників професійної придатності поряд зі спеціальною підготовкою, кваліфікацією, відносять деякі індивідуальні психофізіологічні особливості, властивості чи якості, які дозволяють досить точно диференціювати випробовуваних щодо професійної придатності. До них належать, зокрема, властивості нервової системи як найменш лабільні [14].

Професійна придатність може розглядатися поруч з поняттям «надійність», вона представлена у дослідженнях В. Д. Небиліцина як «здатність до збереження необхідних якостей в умовах можливого ускладнення обставин, збереження, стійкість оптимальних робочих параметрів індивіда».

Виходячи з цього визначення, В. Д. Небиліциним були виділені психофізіологічні якості індивіда, що обумовлюють надійність, диференційовані таким чином:

- 1) «довготривала» витривалість (надійність є спадною функцією часу активної роботи);
- 2) витривалість до екстреної напруги;
- 3) завадостійкість;
- 4) мимовільні відволікання;
- 5) реакція на непередбачувані подразники – «психологічна рефрактерність»;
- 6) перемикання;
- 7) стійкість до дії факторів середовища [14].

Висновок за представленою системою психофізіологічних якостей індивіда, можна зробити такий: найбільш сильній та стійкій нервовій системі відповідає вищий рівень надійності й відповідно високий рівень професійної придатності, і як наслідок достойний рівень професіоналізму.

Процес опису психофізіологічних механізмів індивіда, а також діагностика даних властивостей нервової системи має досить складний і об'ємний характер, і в завдання нашого дослідження не входить.

Перш ніж приступити до розгляду особистісних професійно важливих якостей, необхідно зазначити, що дослідження в цій галузі мають досить широкий діапазон напрямів і течій у працях як закордонних, так і вітчизняних вчених. Проте проблемою багатьох досліджень є абсолютизування підструктур особистості вузького напрямку вивчення, що домінує на конкретному історичному етапі. Зокрема, однією з вихідних точок виникнення розбіжностей у вивченні особистості, стала відсутність єдності в розумінні структури. У формуванні структурного підходу до психічних явищ, як вважає той самий автор, істотну роль зіграла гештальтпсихологія з її спотвореним розумінням структури. У словниках російської мови слово «структура» витлумачене як «будівля». Розуміння структури в гештальтпсихології добре було сформовано Л. С. Виготським: «Психологічні процеси є не простим об'єднанням елементів у сумарний зв'язок частин, заснований на простому співіснуванні однієї частини поряд з іншою, а є структурами, тобто такими цілими, які мають свої специфічні властивості, що характеризують їх саме як цілі і не виведені з властивостей їх частин» [43].

Системно-структурний аналіз, що є реалізацією того, що в сучасній термінології сформульовано як «системний підхід», у психології усвідомленої послідовності застосовується до розкриття структури особистості. У нашому конкретному дослідженні до структури особистісних, професійно важливих якостей, враховуючи специфіку діяльності, необхідно віднести психологічні та соціальні властивості особистості, об'єднані за біологічною та соціальною ознакою.

Як писав С. Л. Рубінштейн: «Психічні властивості особистості в її поведінці, діях і вчинках, які вона робить, одночасно і виявляються і формуються». Визначення психічних властивостей особистості, подане цим самим автором, виглядає так: «Психічні властивості – це здібності індивіда на

певні об'єктивні закономірності відповідати певними психічними діями» [31, с.176].

Отже, використовуючи системно-структурний аналіз особистості, виходячи з цього визначення, елементами властивостей її структури є її елементарні види діяльності. Для чіткішого розуміння структури особистості використовуємо дослідження К. К. Платонова, згідно з яким всі відомі властивості особистості можуть бути включені у виділені підструктури. Критерієм, за яким було визначено ієрархію розподілу за підструктурами, було відношення біологічного та соціального, вродженого та набутого, процесуального та змістовного [35].

За співвідношенням у структурі особистості розрізняють чотири рівня підструктури, які мають умовні назви, перероблені і доповнені Г. К. Селевко, вони виглядають ось так:

1. Рівень темпераменту охоплює якості, найбільш обумовлені спадковістю; вони пов'язані з індивідуальними особливостями нервової системи людини (особливості потреб та інстинктів, статеві, вікові, національні).
2. Рівень особливостей психічних процесів поєднує риси, що характеризують індивідуальний характер відчуттів, сприйняття, уваги, почуттів, волі. Міркувальні логічні операції (асоціації, порівняння, абстрагування, індукція, дедукція).
3. Рівень досвіду особистості – до даної підструктури входять такі якості, як знання, вміння, навички, звички. У них виділяють ті, що формуються в процесі вивчення навчальних дисциплін, і ті, що купуються у трудовій, практичній діяльності).
4. Рівень спрямованості особистості поєднує соціальні за змістом якості, що визначають ставлення людини до навколишнього світу, слугують керувальною та регулюючою психологічною основою поведінки: інтереси, погляди, переконання, соціальні настанови, ціннісні орієнтації, морально-етичні принципи та світогляди. Спрямованість складає основу

самоврядного механізму особистості [33].

Особливий інтерес у нашому дослідженні особистості представляють якості, набуті в процесі життя (соціальні), зокрема механізми особистості, що самоуправляються (СУМ). На думку Г. К. Селевко, рівень самоврядування – один з основних показників особистісного розвитку.

Очевидним фактом є те, що особистість вибірково відноситься до зовнішнього виховного або навчального впливу, що по суті є процесом активного регулювання власної психічної діяльності. Відповідно до його досліджень, основу внутрішнього саморегулюючого механізму становлять три інтегральні якості (психогенні фактори розвитку): потреби, спрямованість, Я-концепція.

У працях Є. П. Ільїна [15], вченого психофізіолога, який приділяв у своїх дослідженнях величезну увагу питанням теорії та методології вивчення мотивів та мотивації людини, потреба представлена як необхідна ланка в процесі самозбереження, розвитку організму та особистості, відповідно потреби були поділені на матеріальні, духовні, фізіологічні та соціальні.

Різносторонній та багатофункціональний зв'язок мотиву та потреби є предметом вивчення вчених ось уже друге століття. Як результат – трактування мотиву як психологічного феномену саме з тієї позиції, яка виправдовує конкретне дослідження. В аспекті, що цікавить наше дослідження, мотив постає як стійка характеристика особистості – спрямованість (особистісні диспозиції).

Наприклад, західні психологи М. Мадсен, Х. Мюррей зазначають, що стійкі характеристики особистості зумовлюють поведінку та діяльність нарівні із зовнішніми стимулами. Таким чином, особистісні диспозиції, до складу яких можуть входити: переваги, схильності, установки, цінності, світогляди, ідеали повинні брати участь у формуванні конкретного мотиву.

Розглядаючи мотивації навчальної діяльності, використовуючи дослідження проведені А. Н. Печниковим та Г. А. Мухіною, можна дійти невтішного висновку, що провідними мотивами є «професійні», «особистого

престижу», і менш значущі – «прагматичні» і «пізнавальні». Тобто, як показують дослідження цих вчених, на успішність навчання більшою мірою впливали «професійний» та «пізнавальний» мотиви [14].

В останні роки, відбувається посилення розуміння психологами та педагогами ролі позитивної мотивації у забезпеченні успішного опанування знаннями та вміннями, що безумовно, виявляє високу роль мотивації у компенсаторному механізмі нестачі здібностей та рівні успішності та показниках навчальності.

На думку одного із засновників гуманістичної психології К. Роджерса, поведінка і діяльність людини завжди регулюється якимось мотивом, що об'єднує, – потребою актуалізації, тобто «властивою людині тенденції розвивати свої здібності, щоб зберегти і розвивати особистість» [20].

Наступна інтегральна якість внутрішнього саморегулюючого механізму особистості – «Я-концепція» особистості. Це стійка, більшою чи меншою мірою усвідомлювана і переживана система уявлень особистості про себе, на основі якої вона будує свою поведінку. Це інтегральне поняття містить цілу систему якостей, характеризуючи «самість» у людині: самосвідомість, самооцінка, зарозумілість, самоповага, самолюбство, самовпевненість, самостійність [31, с.177].

Отже, «Я-концепція» визначає найважливішу характеристику процесу саморегуляції особистості, рівень її домагань, тобто, уявлення про те, якого «місця» серед людей вона заслуговує.

Узагальнення інформації, що стосується особистісних професійно важливих якостей, дозволяє зробити висновок про те, що формування особистісних якостей та їх вплив на професійну діяльність індивіда має високу практичну значущість у дослідженнях, що стосуються навчально-виховного процесу, що здійснюється у ЗВО.

До фізичних професійно важливих якостей відносять: загальний фізичний розвиток і фізичну підготовку, які найбільш комплексно розкривають суть цього напрямку. Ця область як теоретичних, так і практичних

знань досить добре вивчена вітчизняними та закордонними вченими.

Фізичний розвиток включає психомоторний розвиток. Фізичний розвиток – процес соматичного дозрівання, розгортання форм та функцій організму. Його можна схарактеризувати віковою динамікою та взаємозв'язками трьох груп показників:

1. Соматометричні показники (довжина і вага тіла, коло грудної клітки, зріст сидячи та ін.);
2. Соматоскопічні показники (форма грудної клітки, спини, ніг стопи, постава, жировідкладення, рельєф мускулатури, статеве дозрівання тощо);
3. Фізіометричні показники (життєва ємність легень, м'язова сила та ін.).

З розвитком людини як індивіда тісно пов'язані фундаментальні терміни: «соматичне здоров'я» та «фізичне здоров'я». Згідно з енциклопедичними даними, здоров'я це: «Такий стан організму людини, коли функції всіх органів і систем урівноважені із зовнішнім середовищем і відсутні хворобливі зміни» [3].

Отже, фізичне здоров'я може бути визначене як: «стан організму людини, за якого оптимально використовуються захисно-приспосувальні механізми, протистояння негативному впливу середовища» [14].

Наступна складова фізичного розвитку – психомоторний розвиток. Це розвиток рухової системи людини, її «психомоторної організації як єдиної системи рухів, дій, діяльності...». Основні компоненти якої, з досліджень І. В. Іваній [14], включають:

1. Розвиток потреби у русі та мотиваційних компонентів рухової діяльності;
2. Розвиток саморегуляції рухових процесів (довільності; когнітивних, емоційних, вольових компонентів);
3. Розвиток рухового навчання, накопичення рухового досвіду (умінь, навичок);
4. Розвиток рухових якостей або простих та складних психомоторних здібностей.

Фізичну підготовленість у сучасній теорії фізичної культури пов'язують із розвитком фізичних здібностей, можливістю виконання певних нормативів

та рухових дій, що характеризують ступінь розвитку цих здібностей [26].

Визначення фізичних здібностей, запропоноване Ю. Ф. Курамшиним, звучить так: «Фізичні здібності – це комплекс морфологічних та психофізіологічних властивостей людини, які відповідають вимогам будь-якого виду м'язової діяльності та забезпечують ефективність її виконання» [26].

Зараз прийнято розрізняти п'ять основних фізичних здібностей: м'язова сила (силові здібності), швидкість (швидкісні здібності), координація (координаційні здібності), витривалість та гнучкість. Кожна з них має різноманітні форми прояву у різних видах рухової діяльності.

Спрямованому розвитку всіх фізичних здібностей властивий низку закономірностей. До них відносять:

- 1) рух – провідний чинник розвитку фізичних здібностей;
- 2) залежність розвитку здібностей від режиму рухової активності;
- 3) етапність розвитку фізичних здібностей;
- 4) нерівномірність та гетерохронність (різномісність) розвитку здібностей;
- 5) оборотність показників розвитку здібностей;
- 6) перенесення фізичних здібностей;
- 7) єдність та взаємозв'язок між руховими вміннями та фізичними здібностями.

Отже, всі вищезазначені професійно важливі якості характеризують біологічну та соціальну сутність людини. Саме взаємозв'язок складних механізмів взаємодії та взаємозалежності пояснює комплекс вимог до цих якостей, які забезпечують гармонійний розвиток і найголовніше, ефективне функціонування особи в процесі професійної діяльності.

Насамперед необхідно визначитися у гомогенному зв'язку, який визначає, що фізичному розвитку відповідає процес фізичного виховання. Це твердження є аксіоматичним у поєднанні з історично та науково обґрунтованими фактами та законами. Дослідженнями корелятивного зв'язку між фізичним вихованням та інтелектуальним розвитком (формуванням інтелектуальних ПВК) займалися як вітчизняні, так і зарубіжні вчені. Вони

виявили пряму залежність, яку врешті сформулювала Н. Б. Стамбулова: «Фізичне виховання є педагогічним процесом, який завжди звернений до інтелекту і має більший чи менший розвивальний потенціал залежно від технології навчання та виховання» [18].

Непрямий доказовий взаємозв'язок має три напрями досліджень:

1. Дослідження, що вивчають вплив систематичних фізичних занять на розумову працездатність та академічну успішність. Висновки за цим напрямом мають однозначний характер: різні види та форми фізкультурних занять загалом сприяють підвищенню цих показників.
2. Найпопулярніший напрямок як у вітчизняній, так і в зарубіжній психології спорту – дослідження, завданням яких є порівняльний аналіз рівня розвитку конкретних психічних процесів, інтелекту в осіб з різним рівнем фізичного розвитку. Висновок авторів у цих дослідженнях багато в чому схожий: «Найвищому рівню фізичного та психомоторного розвитку відповідає і більш високий рівень інтелектуального розвитку».
3. Дослідження з використанням кореляційного та факторного аналізу взаємозв'язків рухових якостей та інтелектуальних процесів. У цих дослідженнях з'ясувалося: наявність зв'язків між показниками інтелектуальних процесів та психомоторикою, динамічність зв'язків у кожному віці, можливість цілеспрямованого впливу на розвиток інтелектуальних процесів шляхом формування «провідних рухових якостей». Розглядаючи гетерогенний корелятивний зв'язок між фізичним розвитком та формуванням особистісних властивостей індивіда, американський психолог Б. Креті, узагальнюючи результати численних досліджень даного напрямку, виділяє такі риси особистості, які частіше зустрічаються і яскравіше виражені в індивідуумів з більш розвиненими фізичними показниками: високий рівень мотивації досягнення, емоційна стійкість, впевненість, агресивність, екстраверсія, твердість характеру та самоконтроль.

Проаналізувавши подані дослідження, можна зробити загальний

висновок: наявна тенденція до акселерації та розвитку окремих інтелектуальних процесів та особистісного розвитку, у процесі психомоторного та фізичного розвитку дозволяє зробити припущення, що процес професійного становлення, а найголовніше збереження (протистояння професійної деградації) буде більш ефективним і продуктивним, за більш високих показників фізичних ПВК.

Основні закони розвитку, відповідно до історії філософії, мають дві основні концепції: метафізичну та діалектичну [38].

Згідно з метафізичною концепцією, розвитком є прості кількісні зміни. Діалектика ж розглядає розвиток, насамперед як якісні зміни, які готуються кількісними накопиченнями. Більшість наукових досліджень доводять, що розвиток людини – одне з найживіших втілень діалектики. Використовуючи її закони, виходить таке положення: джерелом та рушійною силою розвитку є виникнення та вирішення суперечностей. Суперечності, що виникають між новими потребами та реальними можливостями їх задоволення, між вимогами до професійно важливих якостей і відповідно їх розвитком, і є рушійною силою розвитку людини як індивіда і як особистості. Вирішення цієї суперечності можливе лише в процесі цілісного інтегрального самовдосконалення основних ПВК, що становлять основу професіоналізму особистості.

Згідно з даними дослідження, провідним фактором розвитку всіх вищеперерахованих професійно важливих якостей, вважається процес виховання та навчання, тобто педагогічний процес. Отож, інтерес нашого дослідження необхідно перенести в сферу педагогіки, зокрема в процес фізичного виховання, що є за антологією педагогічної думки, починаючи з Аристотеля, основою розвитку особистості.

Закінчити думку хочеться словами спортивного психолога А. Ц. Пуні: «Безперечно, фізична культура та спорт – не універсальний засіб для формування гармонійно розвиненої особистості... Безсумнівно й інше: фізична культура та спорт – така сфера діяльності, яка потребує

різноманітного прояву фізичних та духовних сил людини, тим самим забезпечуючи можливість так само багатостороннього їх вдосконалення» [5, с.29].

1.2. Зміст педагогічного процесу фізичного виховання в вищій школі

Загальний зміст вимог до фізичного виховання майбутніх вчителів ЗВО і їх фізичної підготовки протягом багатьох років не змінюється, диференціюється лише в плані призначені значення, особливостей і специфіки професії.

Таким чином, сучасні перетворення, що відбуваються в державній системі вищої освіти, торкаються системи підготовки педагогічних кадрів. Адже відомо, що нерозривність товариства й освіти є основним постулатом державного функціонування.

Сьогодні парадигма доктрини педагогічної освіти спрямована на процес гуманізації й відповідно на підвищення гуманітарного складника вищої школи. У поняття гуманізації освіти фахівці вкладають різний сенс. Це і формування моральності й духовності на основі загальнокультурних та національних традицій, досягнення цілісності знань про людину та орієнтованості в системі гуманітарного знання, створіння гуманітарних основ інтелігентності, формування мотивації самоосвіти в гуманітарній області, створіння сприятливих можливостей для самовираження особистості викладача й учня, формування гуманних відносин до людей, толерантності до інших думок, відповідальності перед суспільством [8].

У контексті сказаного розгляд освітнього процесу системи фізичного виховання у вищій школі пропонується з наступних взаємопов'язаних позицій, складових завдання нашого дослідження:

1. Розгляд і аналіз змістовної частини педагогічного процесу фізичного виховання.
2. Розгляд процесуальної сторони педагогічного процесу фізичного виховання.

Приступаючи до процесу розгляду фізичного виховання в вищій школі, є необхідність зупинитися безпосередньо на самому визначенні «фізичне виховання». Це дозволить нам, по перше, більш конкретно підійти до з'ясування його сутності, по-друге, більше докладно уявити внутрішню структуру і зміст цього виду виховання.

З погляду антології сучасної педагогіки, дефініції фізичного виховання виглядають наступним чином. Так, на думку І. Ф. Харламова [2], фізичне виховання повинно займати перше місце в педагогіці у зв'язку з тим, що, як він вважає, «фізичне виховання є основою для розвитку особистості взагалі». У його інтерпретації, сутність фізичного виховання порівнюється з фізичним розвитком і уявляється, що «фізичне виховання виступає як багатогранний процес організації активною фізкультурно-оздоровчої діяльності, спрямований на зміцнення потреби в заняттях фізичною культурою та спортом, осмислення їх психофізичних основ, розвиток фізичних сил і здоров'я, а також вироблення санітарно-гігієнічних навичок і звичок і здорового образу життя». З іншого боку С. Присяжнюк [36] тлумачить фізичне виховання як засіб, який сприяє подоланню деяких життєвих труднощів. У його розумінні фізичне виховання це «...цілеспрямована, чітко організована і планомірно здійснювана система фізкультурної та спортивної діяльності».

Як зазначає Т. Ю. Круцевич: «фізичне виховання – це спеціалізований педагогічний процес цілеспрямованої систематичної дії на людину фізичними вправами, силами природи, гігієнічними факторами з метою зміцнення здоров'я, розвитку фізичних якостей, удосконалення морфологічних і функціональних спроможностей, формування й покращання основних життєво важливих рухових навичок, умінь і пов'язаних із ними знань, забезпечення готовності людини до активної участі в суспільному, виробничому й культурному житті» [22, с.110].

Узагальнене поняття «система фізичного виховання» – це сукупність соціальних і педагогічних підсистем, функціонування яких засноване на

загальних закономірностях і спрямоване на досягнення мети фізичного виховання».

Під *соціальною системою фізичного виховання* слід розуміти сукупність взаємопов'язаних установ й організацій, що здійснюють і контролюють фізичне виховання, а також засоби, методи і способи організації нормативних основ, цілей і принципів здійснення фізичного виховання в країні [22, с.111].

Під *педагогічною системою* розуміють систему фізичних вправ, методів їхнього застосування, форм занять, тобто педагогічний процес, направлений на зміну у потрібному напрямку фізичних можливостей людини.

Т. Ю. Круцевич вказує, що головним у системі фізичного виховання є специфічний засіб фізичного виховання – фізична вправа, що визначає два аспекти процесу: навчання фізичних вправ і розвиток фізичних якостей. Це обумовлює використання загальних і спеціальних методів навчання (розповіді, показування, цілісного виконання, розчленованого та ін.); повторення вправ (безперервного, перервного та ін.); чергування навантаження й відпочинку під час виконання вправ; форми, в яких будуть проводитись заняття (урочні, позаурочні тощо); побудову процесу фізичного виховання за цілями і завданнями (система занять, їхня кратність, циклічність, педагогічний контроль, який забезпечує керування цим процесом) [21].

Мета системи фізичного виховання – це всебічний розвиток здібностей особистості, підготовка до високопродуктивної праці, збереження здоров'я, задоволення різних потреб громадян. Мета фізичного виховання реалізується при виконанні певних завдань. Далі автор вказує на такі завдання фізичного виховання: освітні, оздоровчі й виховні.

Освітні завдання полягають у тому, щоб:

- сформувані знання у сфері фізичної культури;
- засвоїти рухові уміння й навички, необхідні у житті, та довести їх до необхідного рівня досконалості;

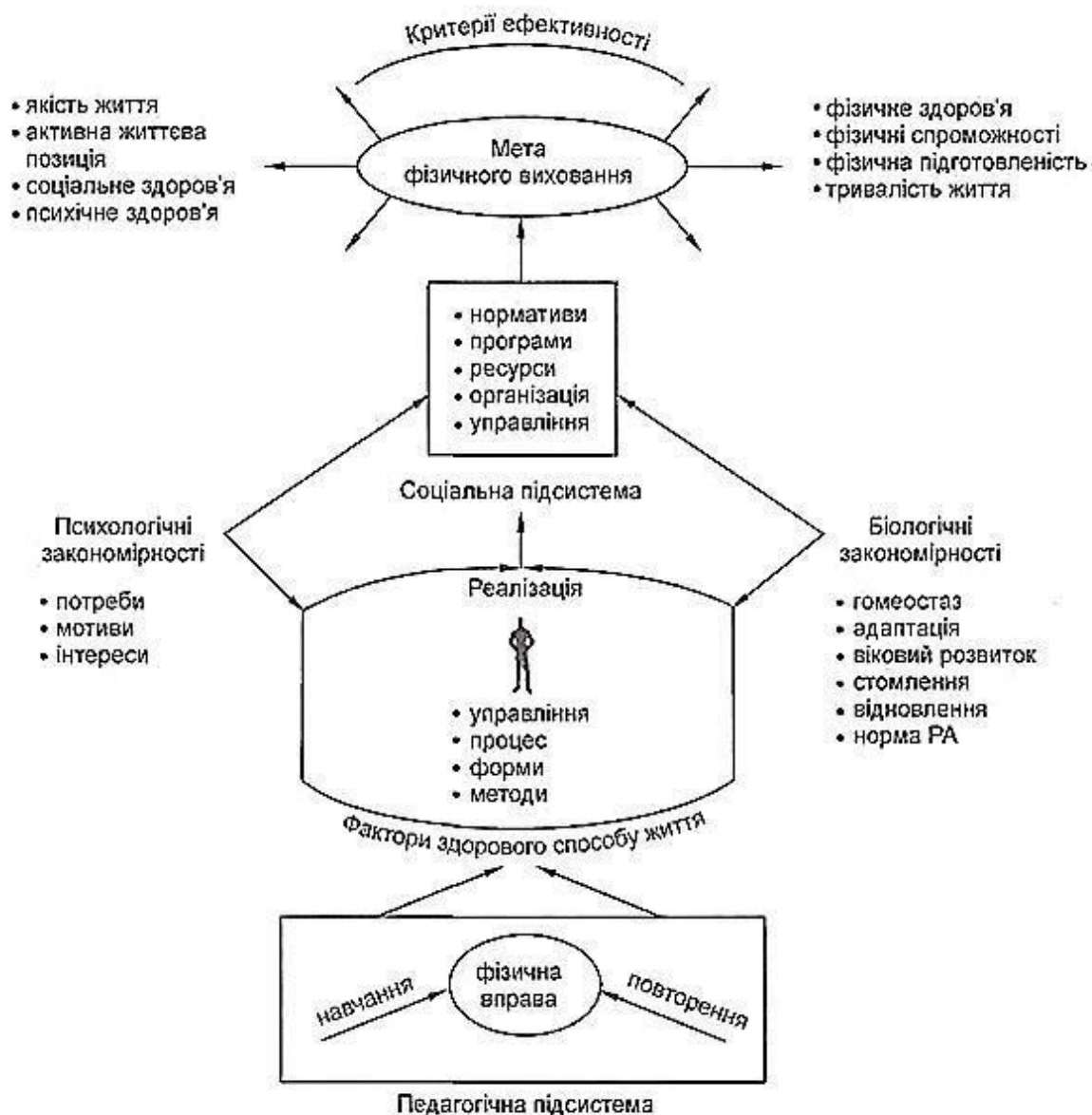
- навчити кожного застосовувати набуті знання й навички у повсякденному житті з метою самовдосконалення.

Оздоровчі завдання передбачають :

- оптимальний розвиток рухових здібностей людини;
- зміцнення й збереження здоров'я;
- удосконалення будови тіла й формування постави;
- забезпечення довгого життя й творчого довголіття.

Виховні завдання передбачають:

- розвиток інтелекту, мислення, уваги особистості;
- патріотичне та моральне виховання особистості;
- естетичне та трудове виховання молоді;
- правове та валеологічне виховання людей різного віку.

Малюнок 2.1 – Структура системи фізичного виховання Т. Ю. Круцевич [42].

У всіх визначеннях, «фізичне виховання» – це, перш за все, педагогічний процес, який містить у собі дві основні його складові : навчання і виховання, цілісність якого характеризують явища, процеси, системи з погляду наявності в них основних компонентів, що забезпечують у єдності й повноцінний взаємозв'язок його функціонування. Таким чином, органічна єдність виховання і навчання згідно з сучасною теорією педагогіки, постає в системі вищої освіти, як навчально-виховний процес, спрямований на задоволення потреби сучасного суспільства в освічених людей, здатних вирішувати виробничо-економічні, наукові, соціально-культурні та спеціальні завдання.

Органічна єдність виховання і навчання виражається і в тому, що знання як предмет засвоєння мають три взаємопов'язані аспекти: теоретичний (наукові узагальнення і поняття в сукупності з фактичним матеріалом), практичний (вміння і навички застосування знань в різних життєвих ситуаціях) і світоглядно-моральний (пов'язані в знаннях світоглядні й морально-естетичні ідеї).

Отже, здається, що при правильно поставленому навчанні учні оволодіють усіма трьома аспектами досліджуваного матеріалу, тобто будуть засвоювати теорію, виробляти вміння і навички та застосовуватимуть їх на практиці, а також способи творчої діяльності та разом з тим глибоко осмислюють світоглядні й морально-естетичні ідеї.

Для методологічно грамотного опису й аналізу педагогічного процесу фізичного виховання у ЗВО, в органічному поєднанні виховання і навчання, використовуємо категорію «освіта», що виражає диференційоване значення цих понять. У педагогічній інтерпретації ця категорія розроблена класичною німецькою філософією (в першу чергу Вільгельмом фон Гумбольдтом) має величезне значення при оцінці результатів, яких досягає особистість у своєму розвитку [36, с.46].

Велика кількість вчених вважає, що багато проблем дорослої людини можливо уникнути, якщо рівень освіти й, відповідно, культури буде відповідати гармонійному розвитку особистості. Ідея гармонії та освіти найбільш яскраво знайшла своє відображення в концепціях тілесної освіти Й. Г. Песталоцці в роботі «Про тілесне виховання»: «...справжня освіта людини виключає будь-яку форму однобічності». У своїй версії елементарної освіти Й. Г. Песталоцці дав цій ідеї вже досить відоме потрактування: «Елементарна освіта однієї єдиної якості душі приводить у рух всі почуття душі, окремі якості – всі сили душі, а окремі почуття – все тіло». З незаперечною ясністю цитата доводить, що елементарна освіта людини повинна містити фізичну освіту. Взаємозв'язок і взаємопроникнення духовної, фізичної і моральної освіти, об'єднаних в одне нерозривне ціле,

означає у Й. Г. Песталоцці врівноваженість всіх сил людини [10].

Висновок до цієї концепції можна зробити такий, що категорія освіти, як засіб розвитку і формування особистості, дозволяє нам здійснити розкриття чинного процесу фізичного виховання з позиції дидактичних основ педагогіки, оскільки вважає М.М.Фіцула: «Дидактика – педагогічна теорія навчання, яка дає наукове обґрунтування його змісту, методів і організаційних форм» [39].

Таким чином, використовуючи алгоритм (табл.1.2.), перейдемо до розгляду цільової установки чинного фізичного виховання.

Таблиця 1.2.

Алгоритм дослідження змісту освіти з позиції дидактики

Основні компоненти	Основні складники
Змістовно-цільовий компонент	<ol style="list-style-type: none"> 1. Цільове встановлення змісту 2. Чинники що впливають на розробку змісту 3. Основна наукова теорія, використовується в змісті 4. Основні керівні документи (нормативно-правова база)
Мотиваційний компонент	<ol style="list-style-type: none"> 1. Мотиваційні установки навчання
Організаційно-діяльний компонент	<ol style="list-style-type: none"> 1. Закономірності навчання 2. Принципи навчання 3. Основні засоби і методи навчання 4. Основні форми навчання 5. Вид і стиль навчання
Контрольно-регульовальний компонент	<ol style="list-style-type: none"> 1. Типи і контролю 2. Форми контролю

Цільові установки навчання, якщо завдання навчання справді науково обґрунтовані та точно сформульовані, надають системі сучасного фізичного виховання майбутніх вчителів конкретну спрямованість, забезпечуючи

правильний добір коштів та методів.

Для здійснення, безпосередньо самого процесу навчання необхідно, перш за все, відповісти на питання: чому треба вчити? На це питання відповідає зміст освіти, яке повинен містити систему наукових знань, практичних умінь і навичок, а також світоглядних і моральних ідей, які необхідно опанувати у процесі навчання. У процесі дослідження нами встановлено, що на систему фізичного виховання майбутніх вчителів впливає ряд об'єктивних факторів, які можна підрозділити на специфічні й неспецифічні.

До неспецифічних факторів, що впливає на систему фізичного виховання, відносять:

- рівень політичного, економічного і соціального стану країни;
- розвиток науки й техніки, ступінь реалізації досягнень науково-технічного прогресу;
- стан наукового обґрунтування та ефективність функціонування системи фізичної культури в країні;
- стан системи освіти в країні;
- стан системи науково-методичного забезпечення навчального процесу.

Наступний крок у розгляді змісту фізичного виховання в вищій школі – це необхідність визначення психолого-педагогічної теорії навчання, її основних концепцій і положень, що використовуються у сьогоденні.

Теорія людського вчення у процесі свого розвитку вдосконалювалася відповідно до поглиблення філософської думки й досягненнями соціальних, психологічних та педагогічних наук. Від основної формули дидактики виведеною Я. А. Коменським: «від почуттів – до пам'яті, від розуму – до мови та дії», заснованою на філософії емпіризму і сенсуалізму, до теорії поетапного формування розумових дій, розробленою П. Я. Гальперінім, на підставі узагальнення наукових даних вчених, таких як: А. Р. Лурія, О. М. Леонтьєв, С. Л. Рубінштейн, Д. Б. Ельконін, А. С. Виготський.

Теорія Гальперіна знайшла своє застосування у практиці існуючого фізичного виховання, як найбільш універсальна теорія, основна ідея якої полягає у виявленні рівнів сформованості розумових дій учнів, що сприяє розвитку педагогічного діагностування, яке, у свою чергу, забезпечує розробку методів, прийомів, способів і форм навчання в практиці фізичного виховання [42].

У рамках цієї теорії, як вважає А. А. Реан, успішність навчання визначається створенням з боку викладача і з'ясуванням учнями орієнтовної основи нових дій і ретельне ознайомлення самої процедурою виконання дій [7]. Концепція даної дидактичної теорії ґрунтується на першочерговості матеріалізованих дій, що знайшло по думці фахівців найширше застосування в практиці фізичного виховання.

Наукові основи змісту фізичного виховання в ЗВО відштовхуються від загальних і спеціальних факторів і наукової теорії навчання, і в повній мірі здійснюють свій вплив на змісту сучасного освіти в даної області.

До провідних наукових основ, що застосовуються у змісті фізичного виховання майбутнього вчителя відносять :

1. Спрямованість на формування всебічно і гармонійно розвиненої особи;
2. Побудова освіти на суворо науковій основі, що розкриває сутність громадського життя, сприятливою формуванню громадян патріотичної позиції;
3. Системність і логічність (від простого до складного);
4. Наявність взаємозв'язку зі спорідненими дисциплінами;
5. Відображення зв'язку теорії з практикою;
6. Відповідність віковим і фізіологічним можливостям;
7. Сприяння професійної орієнтації [42].

Перелічені вище наукові основи повинні забезпечувати не тільки гармонійний розвиток особистості учня, але й обумовлювати необхідність в оновлення і вдосконалення, як самого змісту фізичного виховання, так і

безпосередньо педагогічного процесу.

Переходячи до нормативно-правової бази необхідно відзначити, що правові основи – це система правового забезпечення організації процесу фізичного виховання.

Здійснення керівництва й організацією процесу фізичного виховання в вищих навчальних закладах займається науково-навчальний підрозділ кафедри фізичної підготовки і навчальний відділ.

Їхня діяльність здійснюється відповідно до наступних пріоритетних державних документів:

1. Конституції України від 1996 року;
2. Закону України «Про фізичну культуру і спорт», прийнятому в грудні 1993 року. У законі визначена державна політика у сфері функціонування відповідних органів, визначені напрямки впровадження фізичної культури;
3. Державної програми «Фізична культура – здоров'я нації», прийнята у вересні 1998 року. Вона спрямована на практичну реалізацію Закону України «Про фізичну культуру і спорт». Визначає основні засоби організаційного, матеріально-технічного, кадрового, інформаційного забезпечення на певних етапах суспільного розвитку.

За цими документами зміст освіти та організація освітнього процесу визначається основною навчальною програмою професійної вищої освіти, що має містити державні вимоги, які в, свою чергу, встановлюються відповідним державним освітнім стандартом і кваліфікаційними вимогами до професійної підготовки майбутніх учителів.

На підставі вищезазначених документів розробляються основні документи кафедри: навчальний план і навчальна програма, згідно з якими далі складають тематичний план і розклад навчальних занять і проводиться вся навчальна робота.

Державний освітній стандарт вищої професійної освіти визначає обов'язковий мінімум дисципліни «Фізична культура», що включає основні дидактичні одиниці, освоєння яких повинно бути передбачено тематикою

теоретичного, практичного та контрольного навчального матеріалу та вимоги до знань та вмінь [30].

Вищеперелічений список документів встановлює стрижень і керівну основу діяльності ЗВО, однак безпосередньо сам педагогічний процес виконання освітнього завдання має ряд як спеціальних, так професійно обумовлених нюансів мають відношення до особистості учня, педагога.

Одним із чільних компонентів у змісті фізичного виховання є забезпечення в процесі навчання високою мотивації навчальної діяльності. Згідно з думкою Є. П. Ільїна, під мотивом навчальної діяльності можна розуміти всі фактори, обумовлюючі прояв навчальної активності: цілі, установки, інтереси тощо. Проблема мотивації навчання є однією з центральних проблем педагогіки й педагогічної психології. У цьому напрямку проводили дослідження такі вчені, як Т. Вінярська, Є. Кишкар, А. Ковтун, О. Хващевська. У результаті, з'явилося просте перерахування факторів, окреслення сфери обговорення цього питання, однак розкриття цілісної структури мотиву навчання, причинно-наслідкової залежності так і не було виявлено [14].

До чинників формування мотивації активного фізичного виховання майбутніх вчителів відносять наступні фактори:

1. Мотив вступу в ЗВО;
2. Соціально-економічні й політичні зміни в країні;
3. Сімейні традиції ;
4. Соціальні умови життя ;
5. Професійна спрямованість особистості.

На підставі дослідження, проведеного в умовах КДПУ за період 2021–2022 рр., ієрархія мотивації активного фізичного виховання студентів, виглядає ось так:

1. Фізичне вдосконалення, пов'язане з прагненням прискорити темпи власного розвитку, зайняти гідне у своєму оточенні місце, досягти визнання, поваги – 20,2 %;

2. Дружня солідарність, продиктована бажанням бути разом з друзями, спілкуватися, співпрацювати з ними, –15,5 %;
3. Посади, пов'язані з необхідністю відвідувати заняття фізичної культури, виконувати вимоги навчальної програми, – 43,5 %;
4. Мотив суперництва, прагнення виділитися, самоствердитися у своєму середовищі, досягти якомога більшого авторитету, підняти свій престиж, бути першим, – 5,7 %;
5. Наслідування, пов'язані з прагненням бути схожим на тих, хто досяг певних успіхів в результаті фізичних вправ, – 3,6%;
6. Спортивне прагнення досягти будь-яких значних результатів – 4,9%;
7. Процесуальний мотив, при якому увагу зосереджено не на результаті діяльності, а на самому процесі занять – менше ніж 1%;
8. Ігровий, що виступає засобом розваги, нервової розрядки, відпочинку – 3,7%;
9. Відчуття комфортності; визначальне бажання займатися фізичними вправами у сприятливих умовах – 5,4%.

Результати проведеного дослідження показують, що фізичне виховання як цінність практично не сприймається, присутній посилений акцент на самоствердження способом фізичного розвитку, зобов'язання причиною «щоб не відрахували». При чому тенденція у формуванні мотивації має все більше яскраво виражену спрямованість до класифікації мотивів спортивної діяльності, розроблену Н. Б. Стамбуловою [18], що відноситься до ситуативної (короткочасної).

Організаційно-діяльнісний компонент процесу фізичного виховання у ЗВО забезпечує успішність, цілеспрямованість та ефективність навчально-виховної діяльності. Основою успішної теоретико-методологічної діяльності по управлінню фізичним вихованням є знання основних законів, закономірностей і принципів дидактики, найголовніше – втілення їх у методах, формах, прийомах і засобах навчання і виховання, на розробку і застосування принципів у педагогічному процесі здійснюють вплив педагогічні, соціальні, філософські, логічні і психологічні закономірності.

Вони обумовлюються також цілями освіти і виховання, умовами середовища, рівнем розвитку науки, характером освоєних суспільством коштів і способів навчання.

Останнім часом в дидактиці, як вважає В. І. Загвязинський, утвердилося розуміння принципу як рекомендації про шляхи досягнення цілей навчання на основі його пізнаних закономірностей, він стверджує, що суть принципу полягає в тому, що це рекомендації про способи регулювання відносин протилежних сторін, тенденцій навчального процесу, про способи дозволу розбіжностей, про досягненні заходи, гармонії, що дозволяють успішно вирішувати навчально-виховні завдання [42].

Сучасні принципи, на які спирається сучасна ідеологія фізичного виховання у вузі, можна поділити на загальні (соціальні), методичні і специфічні.

До загальних принципів, у яких найбільш яскраво виражена основа об'єктивних закономірностей фізичної культури й враховується специфіка навчання студентів відносять :

1. Принцип гармонійного розвитку особистості, суть якого полягає в виконанні вимоги принципу всебічного розвитку особистості, в спрямованості педагогічного процесу, який гарантує цілеспрямований розвиток всіх основних фізичних здібностей і враховує об'єктивні закономірності онтогенезу людини.
2. Принцип зв'язку з життєдіяльністю – для формування професійної компетентності цей принцип є пріоритетним, визначаючи прикладну функцію фізичної культури, він орієнтований на методологічну спрямованість розробки й реалізації програми фізичного виховання студента, обумовлює важливість розширення функціональних можливостей організму у виникненні передумови для освоєння нових видів, співвідноситься з основною (справжньою або майбутньою) діяльністю.

Методичні принципи полягають у предикативному зв'язку з логікою визначення заходів педагогічного впливу на особистість і дозволяють

педагогу вирішити комплекс освітніх, виховних і оздоровчих задач. Цими принципами є: принцип свідомості й активності, принцип наочності, принцип доступності та індивідуалізації, принцип систематичності [41].

Специфічні принципи, застосовані у фізичному вихованні належать до уніфікованої групи принципів і зображують специфічні закономірності побудови навчального заняття. У число цих принципів, що забезпечують педагогічний процес дисципліни «Фізична культура», входять: принципи безперервності, прогресивності педагогічного впливу, циклічності й вікової адекватності впливу.

Реалізація всіх перерахованих принципів у педагогічному процесі фізичного виховання майбутнього вчителя формує загальні норми організації навчального процесу і, в ідеалі, розв'язує всі проблеми і невідповідності в суперечливості чисельних рекомендацій.

Логічним продовженням операційно-діяльного компонента є визначення з допомогою яких застосовуються всі вищеперечислені закономірності й принципи дидактики, використовувані у фізичному вихованні майбутніх вчителів.

Термін «засіб» походить від слова «середній», «серединний». До засобів, що використовують у фізичному вихованні, відносять: фізичні вправи, оздоровчі сили природи та гігієнічні фактори.

Фізичні вправи – рухові дії, організовані відповідно до закономірностей процесу фізичного виховання.

Сили природи, фактори гігієни є допоміжними засобами. З їхньою допомогою повніше і краще використовується основний засіб, створюються умови для ефективного виконання фізичних вправ, успішної організації і проведення заняття.

До оздоровчих сил природи відносять: сонце, повітря і воду. Вони мають величезне значення для зміцнення здоров'я і загартовування організму, через те, що викликають значні зрушення в діяльності внутрішніх органів, покращують обмін речовин і зміцнюють нервову систему. Відповідно, в

результаті підвищується ряд показників, що впливають на рівень фізіологічної адаптації, таких як: висока стійкість організму до холоду, спеки, різких коливань температури, а також підвищується опір і витримка організму до інфекційних захворювань.

До гігієнічних факторів, що сприяють більш ефективному впровадженню фізичного виховання, відносять: санітарно-гігієнічні норми занять і обладнання (чистота приміщення і повітря, сприятлива температура, вологість, освітлення), особиста гігієна, режим сну і харчування. Гігієнічні фактори та оздоровчі сили природи, за умов правильного їх поєднання з фізичними вправами, сприяють значному покращенню фізичного стану.

Втілення основних принципів і закономірностей навчання й виховання відбувається в реалізації методів. Слово метод в перекладі з грецької мови означає «дослідження, спосіб, шлях для досягнення цілі».

«Метод, – в загальному значенні, – спосіб досягнення цілі, певним чином упорядкована діяльність», – відзначається у філософському словнику [34].

Отже, сучасна дефініція «методу», з обліком ряду загальних суттєвих ознак, властивих антології розвитку педагогічної думки у фізичному вихованні, виглядає, в розумінні Черненко С.О., так: «Метод – це система дій педагога, розроблена з обліком педагогічних закономірностей, цілеспрямоване застосування якої дозволяє організувати певним способом теоретичну і практичну діяльність учня, забезпечує освоєння ним рухових дій, спрямованих на розвиток фізичних якостей і формування властивостей особистості [42].

Пізнання людиною навколишнього світу здійснюється за допомогою першої та другої сигнальних систем. Через першу сигнальну систему дійсність зображується за допомогою органів чуття – аналізаторів, а через другу – опосередковано, шляхом понять, суджень, висновків на основі словесного впливу. На підставі цього фізіологічного факту, а також враховуючи спрямованість методів на рішення специфічних педагогічних

завдань, пов'язаних з формуванням окремих сторін фізичного виховання, методи можна поділити на три великі групи:

1. Спрямовані на опанування знань.
2. Ті, що сприяють оволодінню руховими вміннями і навичками.
3. Спрямовані переважно на розвиток фізичних якостей [32].

Першу групу методів, спрямованих на опанування знань, складають методи, що передбачають усну передачу і засвоєння інформації (словесні методи). У наш час, на думку М.М.Фіцули [39], ці методи нерідко називають застарілими, «неадекватними», хоча він вважає, що словесні методи дозволяють в найкоротший термін передати велику за обсягом інформацію, поставити перед навчальними проблемами і вказати шляхи їх рішення. Усний виклад здійснюється в вигляді оповідання, розмови, пояснення, опису та інших форм мовленнєвої дії.

Другу групу складають методи, спрямовані на формування прикладних рухових навичок.

Залежно від способу засвоєння структури рухової дії в процесі розучування, їх можна умовно поділити на:

1. Методи цілісної вправи;
2. Методи розчленованої вправи.

Методи цілісного навчання переважно використовуються при вивченні простих вправ, або при вивченні деяких складних дій, які, з методичного погляду, ґрунтуються на тому, що з самого початку руху їх недоцільно вивчати частинами.

Методи розчленованого навчання допускають вивчення вправ невеликими частинами, або з допомогою підготовчих вправ. Як показує аналіз методичної літератури, цей метод застосовують у таких випадках:

1. Під час вивчення координаційно-складних рухових дій;
2. Тоді, коли вправа складається з великої кількості елементів, які мало взаємопов'язані між собою;
3. Коли цілісне виконання дії може бути небезпечним, якщо попередньо не

вивчити окремі елементи;

4. Якщо в цілому через труднощі його виконати не можна, а розділити на частини неможливо.

Третя група методів має специфічний характер і використовується тільки у сфері фізичного виховання. В основі методів, спрямованих на вдосконалення рухових навичок і розвиток фізичних якостей, лежить певний порядок поєднання та регулювання навантаження у процесі відтворення вправи.

Залежно від величини навантаження (об'єм та інтенсивність), тривалості й виду відпочинку, а також порядку їх поєднання і регулювання, класифікують такі методи: рівномірний, змінний, повторний, інтервальний, ігровий, змагальний, круговий [42].

Вибір і застосування конкретного методу в практиці фізичного виховання залежать від низки факторів і умов: поставленої цілі та завдання навчання, виховання і розвитку особистості студентів; характеру змісту навчального матеріалу, стану здоров'я, рівня підготовки, фізичного і розумового розвитку, психофізіологічних особливостей та інших можливостей самого викладача, його досвіду, рівня теоретичної та практичної підготовки, матеріально-технічного та методичного забезпечення, особливостей зовнішніх умов, у яких проходять заняття та ін..

Наступна складова процесуального компонента педагогічного процесу в системі фізичного виховання студентів – форми проведення занять.

Думки щодо ступеня вивчення, а також формулювання цієї категорії педагогіки в сучасній та вітчизняній дидактиці розходяться. На думку багатьох науковців, суперечність полягає не у визначенні самого поняття «форма», а в асоціаціях, що виникають з цим терміном.

Наукове тлумачення поняття «форма» походить від латинського «forma», що означає зовнішній вигляд, образ. Концепція «форма» в енциклопедії визначається так: «форма є внутрішньою організацією змісту. Вона охоплює систему стійких зв'язків».

У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» [4] поняття «форма» трактується як вигляд, тип, структура, конструкція чогось, зумовлена певним змістом. У розумінні М.М.Фіцули [39], «форма – це спеціальна конструкція процесу навчання, характер якої зумовлений змістом процесу навчання, методами, прийомами, засобами, видами діяльності учнів».

У сучасній теорії фізичної культури класифікують дві характерні форми побудови заняття: урочні та неурочні.

Головною особливістю урочної форми, як пише Г. Ф. Шитикова [42], є: «колективно-рухова діяльність однорідної за складом групи спортсменів, що керується педагогом упродовж точно визначеного часу, в спеціально відведеному місці з урахуванням їхніх особливостей та індивідуальних можливостей».

Фізичне виховання студентів у закладах вищої освіти організоване згідно з керівними документами та проводиться у таких формах: навчальні заняття, зарядка, тренування у процесі навчальної діяльності.

Фізична зарядка є обов'язковим елементом і проводиться з метою систематичного фізичного тренування, що сприяє швидкому приведенню організму в бадьорий стан. Існують різні варіанти зарядки залежно від численних факторів, наприклад, стан і наявність спортивної бази, рівня підготовки студентів, кліматичних умов і географічного розташування.

Фізичне тренування в процесі навчальної діяльності – специфічна форма фізичного виховання, що дозволяє використовувати час, відведений на навчальну діяльність, для додаткового фізичного тренування.

Отже, специфічні особливості різних форм фізичного виховання студентів не виключають, а припускають їхній органічний взаємозв'язок, що оснований на єдиній цілі, загальних і спеціальних завдань, об'єднуючи їх в ефективну систему.

Контрольно-регулювальний компонент, як складова педагогічного процесу фізичного виховання, за своєю суттю полягає у виявленні,

осмисленні та оцінці реальних умов, конкретних фактів динаміки й результатів педагогічного процесу. До основних функцій цього компонента відносять: контролюючу, навчальну, освітню, виховну, коригуючу та інформаційну.

Здійснюваний контроль забезпечує накопичення даних про фізичний стан, кількісні показники, а також про рівні знань і рухових вмінь учнів. Сукупність цих даних дозволяє вносити своєчасні коригуючі дії у навчально-виховному процесі, тим самим сприяючи покращенню його якості й ефективності, а також оцінці фізичної підготовки учнів за певний період навчання.

Навчальна і виховна функція контролю сприяє розвитку пізнавальних процесів в учнів, підвищенні їхньої відповідальності й самостійності.

До вимог в здійсненні педагогічного контролю, що забезпечує повноцінну інформацію про передумови, розгортання й результати процесу навчання, відносять: своєчасність, об'єктивність, точність і правдивість, повноту та інформативність, простоту і наочність. Ці критерії дозволяють виявити продуктивність педагогічного процесу, виявляти й фіксувати факти реальності, передбачають достатню всебічність контролю, а також прогнозують доступність його форм і методів.

У навчально-виховному процесі фізичного виховання студентів, що навчаються у ЗВО, прийняті, згідно з нормативними документами, такі види контролю: періодичний (поетапний), поточний і оперативний.

Періодичний контроль здійснюється в кінці кожного семестру навчання і призначений для визначення стану занять, оцінки фізичної й теоретичної підготовки. Цей вид контролю дозволяє встановити кінцеві результати певного етапу навчання, зіставити їх із попередніми, оцінити якість і зробити підсумки навчально-виховного процесу.

Поточний контроль здійснюється впродовж певного терміну, як правило одного місяця навчання, протягом усього семестру. Його призначення – оцінка якості навчального процесу, встановлення рівня

складності завдань на певному етапі навчання, а також виявлення повсякденних змін. Необхідність і важливість цього виду контролю полягає в можливості зробити аналіз і оцінку темпів навчальної діяльності, визначити доцільність та ефективність застосовуваних методів, оцінити загальний стан і працездатність спортсменів тощо.

Оперативний контроль проводиться як правило в межах одного заняття і призначений для отримання інформації про зміну стану і про те, чим займаються безпосередньо в цей час, які результати.

Крім перерахованих загальних видів контролю в практиці фізичного виховання існують ще й приватні методи контролю, такі як: спостереження, хронометрування, пульсометрія, на підставі цих видів контролю можливо достатньо правильно говорити про переваги та недоліки проведеного заняття, визначити досягнення і недоліки в навчально-виховному процесі, дати оцінку діяльності педагога і рекомендації щодо її вдосконалення [26].

Отож, зміст педагогічного процесу фізичного виховання, розглянутий з позиції дидактичних основ, може бути визначений особливим педагогічним способом теоретичного розуміння системи освіти, що містить у собі широкий спектр наукових та ідеологічних питань. Функції дидактичних процесів, у його розумінні, пояснюють суб'єктивно-індивідуальне скорочення процесів розвитку особистості, засвоєння результатів суспільно-історичних процесів розвитку, або, в нашому випадку засвоєння навчального матеріалу[10].

З огляду на це, наукове відображення проблеми формування і розвитку особистості може виступати в гармонійній єдності з теорією навчання, яка, у свою чергу пов'язана з дидактичними процесами, основним напрямом завдань яких є проблема відбору змісту освіти та рівня освітніх можливостей особи.

1.3. Правові, програмно-нормативні основи фізичного виховання та спорту в Україні

Освіту у сфері фізичної культури в закладах вищої освіти, за класифікацією, можна віднести до неспеціальної. Сформувавшись як органічний вид освіти загалом, в силу об'єктивної потреби вчителів у систематичній та цілеспрямованій фізичній підготовці й спеціальній практичній діяльності, вимагає достатнього рівня фізичного розвитку і високого рівня фізичної підготовки, опанування необхідним рівнем знань, умінь і навичок у сфері фізичної культури, і є життєво необхідним. На етапі навчання в ЗВО для майбутніх вчителів цей вид фізичної освіти є найбільш організованим і регламентованим способом фізичного виховання і залучення до фізичної культури.

Сучасні теоретики фізичної культури, такі як Т. Ю. Круцевич, М. І. Маєвський, О. М. Марченко, С. І. Присяжнюк, О. М. Худолій, С. О. Черненко, вважають, що освіта в цій сфері здійснюється в здебільшого в трьох аспектах:

1. Загальна «рухова освіта», або базова фізична освіта, яка припускає вдосконалення природних якостей, а також формування і розвиток нових рухових навичок на оптимальному рівні для життєдіяльності людини. Цей аспект пов'язаний із засвоєнням мінімуму знань.
2. Професійно-прикладна фізична освіта спрямована на формування і вдосконалення таких специфічних рухових навичок, які дозволяють людині виконувати професійні функції ефективно, економно, зберігаючи достатньо високу працездатність протягом тривалого часу. У зміст цього аспекту входять засоби й методи зміцнення здоров'я, протидія несприятливим впливам умов і характеру праці.
3. Освіта, метою якої є опанування знаннями для розкриття біологічних ресурсів і адаптаційних можливостей людини на субграничних і граничних рівнях рухової активності.

Таким чином, освіта у сфері фізичної культури припускає створення

умов для вільного і всебічного розвитку рухової діяльності людини, її гармонійного фізичного розвитку, укріплення здоров'я, створіння бази для економічної та ефективної діяльності у всіх сферах життя, праці, побуту. У ВНЗ переважання другого аспекту напрямку у сфері фізичної культури характеризує специфіку і призначення освіти.

У своєму загальнокультурному значенні фізична освіта в вищій школі виконує наступні завдання:

1. Пізнавальне, що забезпечує передачу знань в сфері фізичної культури від одного покоління до іншого.
2. Соціальне: виконує роль адаптації людей до конкретних умов життєдіяльності.
3. Культуроутворююче, забезпечує розвиток фізичної культури безпосередньо.
4. Гуманістичне: культивує та розвиває здібності людини.

Ступінь значущості кожного завдання має яскраво виражений відтінок педагогічної важливості та відповідальності за формування особистості студента в процесі навчання.

Отже, для досягнення головної цілі сучасного фізичного виховання – формування фізичної культури особистості, згідно з методологією педагогіки необхідно визначити виховні, освітні, розвиваючі й оздоровчі завдання, призначення яких в процесі навчання у ВНЗ визначається цілісністю педагогічного процесу. Основні дидактичні складові якого були розглянуті у попередньому підрозділі.

Система фізичного виховання, яку розглядає С.О. Черненко – це історично обумовлений тип соціальної практики фізичного виховання, який включає правові, науково-методичні, програмно-нормативні та організаційні основи, що забезпечують фізичне виховання громадян [42].

Правові основи – це система правового забезпечення організації процесу фізичного виховання. Правове забезпечення фізичної культури та спорту базується на виконанні :

1. Конституції України від 1996 року ;
2. Закону України «Про фізичну культуру та спорт», прийнятому в грудні 1993 року. У законі визначено державну політику у сфері функціонування відповідних органів, визначені напрямки впровадження фізичної культури ;
3. Державної програми «Фізична культура – здоров'я нації», прийнятої у вересні 1998 року. Вона спрямована на практичну реалізацію Закону України «Про фізичну культуру та спорт». Визначає основні засоби організаційного, матеріально-технічного, кадрового, інформаційного забезпечення на певних етапах громадського розвитку (табл. 1.3.).

Таблиця 1.3.

Державні програми розвитку фізичної культури в Україні

Назва державної програми	Дата прийняття	Ря док дії
1. Цільова комплексна програма «Фізичне виховання – здоров'я нації»	1 вересня 1998	1999– 2005
2. Національна доктрина розвитку фізичної культури і спорту в Україні	Доктрина від 28.09.2004	2006– 2016
3. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020»	12.01.2015	2020
4. Національна стратегія з оздоровчої руховий активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація »	9.02.2016	2025

Указом Президента України у 1998 р. було ухвалено *Цільову комплексну програму на 1995 – 2005 роки: «Фізичне виховання – здоров'я нації»*. Основними завданнями програми було зміцнення здоров'я населення на засадах здорового способу життя; посилення впливу фізичної культури на підвищення продуктивності праці обороноздатності; сприяння економічному

й соціальному прогресу; утвердження міжнародного авторитету України.

У 2004 році Указом Президента України була прийнята *Національна доктрина розвитку фізичної культури та спорту*.

Це система концептуальних ідей і поглядів на організаційну структуру та завдання фізичної культури та спорту в Україні на період до 2016 року з урахуванням стратегії розвитку держави та світового досвіду. Її метою є орієнтація суспільства на поетапні формування ефективної моделі розвитку фізичної культури та спорту на демократичних та гуманістичних засадах. В основу Доктрини покладено ідею задоволення потреб кожного громадянина держави, у створенні належних умов для занять фізичною культурою та спортом.

Указом Президента України у 2015 р. була затверджена стратегія сталого розвитку «Україна – 2020». Метою Стратегії було впровадження в Україні європейських стандартів життя й вихід України на провідні позиції у світі.

З метою створення сприятливих умов для зміцнення здоров'я громадян як найвищої соціальної цінності, забезпечення реалізації права особи на оздоровчу рухову активність Указом Президента України у 2016 р. було затверджено Національну стратегію з оздоровчої рухової активності в Україні період до 2025 року: «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація».

З метою щорічного оцінювання фізичної підготовленості населення України різної статі та віку 24 жовтня 2018 р. у Міністерстві молоді та спорту зареєстровано указ «Про затвердження тестів і нормативів для осіб, щорічне оцінювання фізичної підготовленості яке проводиться на добровільних засадах», інструкції щодо організації його проведення та форми «Звіту про результати його проведення», що передбачає виконання особами різної статі та віку комплексу тестів і нормативів для визначення рівня їхньої фізичної підготовленості.

Програмно-нормативні основи – це система навчальних програм і

нормативних вимог, які забезпечують функціонування процесу фізичного виховання у країні (табл . 1.4).

Таблиця 1.4

Нормативні основи

Підзаконні акти	Дата прийняття	Чинна редакція
Про затвердження тестів та нормативів для осіб, щорічне оцінювання фізичної підготовленості яких проводиться на добровільних засадах, інструкції щодо організації його проведення та форми «Звіту про результати його проведення»	24.10.2018	Чинний
Єдина спортивна класифікація України	1993	змінюється 1 раз на 4 роки
Положення про Всеукраїнський центр фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх»	Наказ №1366 від 29 травня 2003 р.	Чинний
Положення про організацію фізичного виховання та масового спорту у дошкільних , загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладах України	Наказ №458 від 2 серпня 2005р.	Чинний
Положення про організацію фізичного виховання та масового спорту в закладах вищої освіти	Наказ №4 від 11.01.2006	Чинний
Положення про державний вищий заклад освіти від	Наказ № 9 1074 5 вересня 1996 року	Чинний
Всеукраїнський фізкультурно-оздоровчий патріотичний комплекс школярів « Козацький гарт»	Наказ № 479/1656 від 17.08.2005	Чинний

До програмного забезпечення фізичного виховання відносять:

1. «Державні вимоги до фізичного виховання», що містять основні концептуальні положення, характеристику рівнів, зміст і форми фізичного виховання, кадрове забезпечення та керівництво фізичним вихованням.

2. Державні стандарти базової та повної середньої та вищої освіти, визначені в базових навчальних планах для середньої загальноосвітньої школи, у базових навчальних планах різних спеціальностей ЗВО та галузі освіти «Фізичне виховання та спорт».
3. Навчальні програми, де визначено обсяг знань, умінь і навичок для вирішення освітніх, оздоровчих та виховних завдань фізичного виховання.
4. Базові програми визначають мінімальний рівень фізкультурної освіти, яку держава зобов'язується забезпечити всім дітям, учням, студентам, військовослужбовцям незалежно від типу і форми власності навчально-виховного закладу. На основі базових програм розробляються регіональні навчальні програми, які, враховуючи регіональні та національні особливості та традиції, кліматичні умови, визначають рівні руховий підготовленості учнів та студентів у навчальних закладах різних регіонів України. Наприклад, Л. П. Сергієнко, О. П. Фальков, О. М. Овчарук підготували «Комплексну програму з фізичної культури для учнів загальноосвітніх шкіл південного регіону України» (1997). Викладачами конкретного навчального закладу складаються робочі навчальні програми. При них розроблені враховуються місцеві кліматичні та екологічні умови, матеріальна база навчально-виховного закладу, спеціалізація викладачів, інтереси учнів (студентів) і рівень їхньої підготовленості, кількість годин, відведених на предмет, та особливості майбутньої професійної діяльності (для учнів професійних навчальних закладів і студентів).

До нормативного забезпечення фізичного виховання належить :

1. *«Національна спортивна класифікація»*. Вона забезпечує єдину систему оцінювання рівня спортивної майстерності та спортивних досягнень і встановлює нормативи та вимоги для присвоєння спортивних розрядів і звань;
2. *«Державні тести та нормативи оцінювання фізичної підготовленості населення України»*. Національна система фізичного виховання передбачає функціонування Державних тестів та нормативів оцінювання фізичної

підготовленості населення. Її метою є стимулювання і спрямування подальшого розвитку фізичної культури серед населення для збереження здоров'я нації. Впровадження державних тестів стимулює діяльність навчальних закладів та фізкультурно-спортивних організацій країни, дає можливість контролювати ефективність їхньої діяльності.

Висновки до 1 розділу

У ході проведеного аналізу літературних джерел, що стосуються поняття «професіоналізм», нами було встановлено, що носієм цієї категорії є особистість. Кожна особистість проявляє себе в діяльності, відповідно несе на собі відбиток вимог та особливостей, що забезпечують відповідний рівень професійних особливостей і якостей особистості. Сукупність цих всіх якостей, а також рівень їх розвитку відповідає рівню професіоналізму особи.

У процесі розгляду професійно важливих якостей, що забезпечують успішну діяльність майбутнього вчителя ми з'ясували, що корелятивна взаємозалежність і взаємозв'язок основних складових, відповідає інтегральній цілісності розвитку професіоналізму особи.

Фізичні професійно важливі якості, основа яких була визначена як фізичний розвиток і фізична підготовленість, формуються та розвиваються у процесі виховання та навчання, тобто в ході педагогічного процесу фізичного виховання.

Дослідження в сфері педагогічного процесу фізичного виховання, обумовлені науковим відображенням проблеми формування та розвитку особистості, підводять до розгляду теорії навчання і виховання, яка, в свою чергу пов'язана з дидактичними процесами. Розглянувши основні дидактичні складові процесу фізичного виховання студента вищої школи, ми виявили низку розбіжностей думок, що стосуються цілей, шляхів, які забезпечують гармонійний розвиток особистості за допомогою фізичної культури.

Освітній компонент фізичного виховання студента ВНЗ є предметом

нашої уваги у зв'язку з важливою функцією взаємодоповнюючих компонентів фізичної культури як навчальної дисципліни. Функція спеціальних знань у сфері фізичної культури, на думку багатьох фахівців, є основою інтелектуальних і психічних новоутворень особистості учнів. Цей факт у свою чергу є основою активізації та мотиваційної сфери особистості, забезпечує рухову активність, прагнення до ведення здорового способу життя і, як результат, – ефективну професійну діяльність і розвиток.

За результатами проведеного дослідження, існуючий зміст фізичного виховання створює студенту педагогічного закладу умови ситуативної фізичної підготовленості. Навчальний процес готує студента до виконання контрольних нормативів, не формуючи спеціальних знань і навичок, що сприяють прагненню до індивідуального фізичного вдосконалення, позбавляючи учня тим самим можливості грамотного, на високому методичному і науковому рівні побудованому, самостійного заняття.

РОЗДІЛ 2.

ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО СПЕЦІАЛІСТА ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

2.1. Характеристика освітнього компонента в області фізичного виховання студентів

Освіта у сфері фізичної культури припускає створіння умов для вільного і всебічного розвитку рухової діяльності людини для його гармонійного фізичного розвитку, укріплення здоров'я, створення бази для економічної та ефективної діяльності у всіх областях життя, праці, побуту. У вищому навчальному закладі переважання другого аспекту напрямку освіти у сфері фізичної культури характеризує специфіку і призначення освіти.

У своєму загальнокультурному значенні фізкультурна освіта в вищій школі виконує наступні завдання:

1. Пізнавальну, забезпечує передачу знань в області фізичної культури від одного покоління іншому.
2. Соціальну, що виконує роль адаптації людей до конкретних умов життєдіяльності.
3. Культуроутворюючу, забезпечує розвиток самої фізичної культури.
4. Гуманістичну, культивує і розвивальну здібності людини.

Ступінь вагомості кожною завдання має яскраво виражений відтінок особливою педагогічної важливості та відповідальності за формування особистості студента в процесі навчання.

Таким чином, для досягнення цілі сучасного фізичного виховання – формування фізичної культури особистості - необхідно вирішити, згідно з методологією педагогіки виховні, освітні, розвиваючі та оздоровчі завдання, призначення яких в процесі навчання в ВНЗ визначається цілісністю педагогічного процесу.

Отже, основним робочим документом, визначальний напрямок, об'єм

і зміст освітнього компонента у сфері фізичної освіти в ВНЗ, є навчальна програма.

У освітню програму для здобувачів вищої освіти ступеня бакалавр спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура) входять наступні предмети :

I курс

Вступ до спеціальності, Характеристика сфери фізичної культури, Гімнастика з методикою викладання, Легка атлетика з методикою викладання, Актуальні проблеми української історії та культури, Русский мова за професійним спрямуванням, Іноземна мова (англійська), Іноземна мова (німецька), Основи медичних знань та безпеки життєдіяльності, STEM-практики в освіті, Анатомія людини з основами спортивної морфології, Загальна педагогіка, Психологія (загальна, вікова , педагогічна), Основи спортивного туризму

II курс

Гімнастика з методикою викладання, Легка атлетика з методикою викладання, Теорія і методика фізичного виховання, Основи академічного листа, Філософія, Біохімія, Фізіологія людини, Загальна педагогіка, Методика виховної роботи, Психологія (загальна, вікова , педагогічна), Спеціалізовані види спортивного туризму, Підвищення спортивної майстерності (за видами спорту за вибором)

III курс

Спортивна фізіологія, Біомеханіка, Теорія і методика фізичного виховання, Рухливі ігри з методикою викладання, Волейбол з методикою викладання, Баскетбол з методикою викладання, Плавання з методикою викладання, Фізичне виховання з учнями спецмедгрупи, Спортивно-педагогічні удосконалення, Соціально-політичні студії, Економіка, Методика виховної роботи, Вікова та педагогічна психологія, Спеціалізовані види спортивного туризму

IV курс

Теорія та методика спорту, Волейбол з методикою викладання, Баскетбол з методикою викладання, Футбол з методикою викладання, Психолого -педагогічні аспекти фізичного виховання, Організація спортивно -масової роботи, Спортивні споруди та обладнання, Нові технології у фізичному вихованні, Музично-ритмічне виховання, Спортивно-педагогічні удосконалення, Історія фізичної культури, Спортивно- туристичні ресурси, Методика організації спортивно - туристичної роботи у закладах освіти

Таблиця 2.1.

№	Назва дисципліни	Кредити	Годині
		240	7200
Нормативна частина циклу			
Фундаментальна і природничо-наукова підготовка			
1.	Основи медичних знань та безпека життєдіяльності	4	120
2.	Біохімія	3	90
3.	Анатомія людини з основами спортивної морфології	8	240
4.	Фізіологія людини	6	180
5.	Спортивна фізіологія	4	120
6.	Біомеханіка	4	120
Психолого-педагогічна і методична підготовка			
7.	Загальна педагогіка	4	120
8.	Методика виховної роботи	2	60
9.	Загальна психологія	4	120
10.	Вікова і педагогічна психологія	2	60
11.	Психолого-педагогічні аспекти фізичного виховання	4	120
Професійна науково-предметна підготовка			
12.	Теорія і методика фізичного виховання	12	360
13.	Вступ до спеціальності	3	90
14.	Характеристика сфери фізичної культури	3	90
15.	Спортивні споруди та обладнання	2	60
16.	Рухливі ігри з методикою викладання	4	120
17.	Легка атлетика з методикою викладання	12	360
18.	Волейбол з методикою викладання	8	240
19.	Баскетбол з методикою викладання	7	210
20.	Футбол з методикою викладання	6	180

21.	Гімнастика за методикою викладання	1	450
22.	Плавання з методикою викладання	5	150
23.	Основи спортивного туризму	5	150
24.	Спеціалізовані види спортивного туризму	8	240
25.	Методика організації спортивно-туристичної роботи у ЗО	3	90
Практична підготовка			
26.	Навчальна практика психолого-педагогічна	2	60
27.	Навчальна практика зі спортивного туризму	3	90
28.	Виробнича педагогічна практика у ДОТ	3	90
29.	Виробнича педагогічна практика у школі	6	180
30.	Виробнича практика зі спортивного туризму	4	120
Варіативна частина циклу			
31.	Спортивно-педагогічне удосконалення	1	300
32.	Спортивне орієнтування	3	90
33.	Екологічний туризм	3	90
34.	Історія фізичної культури	3	90
35.	Історія олімпійського руху	3	90
36.	Екологія людини та її здоров'я	2	60
37.	Основи охорони праці та цивільний захист	2	60
38.	Фізичне виховання з учнями спецгрупи	3	90
39.	Корекційна педагогіка у фізичному вихованні	3	90
40.	Спецкурс з педагогіки	2	60
41.	Спецкурс з психології	2	60
42.	Адаптивна фізична культура	2	60
43.	Організація спортивно-масової роботи	3	90
44.	Методи дослідження у фізичному вихованні та спорті	3	90
45.	Спортивно-туристичні ресурси	2	60
46.	Основи оздоровчо - рекреаційного туризму	2	60
47.	Сучасні інформаційні технології у сфері ФВ	3	90
48.	Спортивна метрологія	3	90
49.	ПСМ	1	360
50.	Музично-ритмічне виховання	3	90
51.	Сучасні фітнес - технології	3	90
52.	Управління у сфері фізичного виховання	4	120
53.	Теорія та методика спорту	4	120

Ми проаналізували значення педагогічного аспекту в кожному році навчання на прикладі конкретних програм:

1. Робоча програма «Фізична культура».
2. Робоча програма «Теорія і методика фізичного виховання» 2 курс.

3. Робоча програма «Спортивно -педагогічні удосконалення» 3 курс.
4. Робоча програма «Психолого-педагогічні аспекти фізичного виховання» 4 курс [47].

При розгляді переліку тематики лекційних занять можливо простежити значний ухил в специфічне професійно-прикладний напрямок фізичної освіти. Особливу увагу приділено тим розділам і інформації, якої скористатися для індивідуального фізичного виховання практично неможливо по ряду причин.

На нашу думку, кількість часу, виділеного на виконання всіх методологічних основ, принципів і закономірностей дидактики в педагогічному процесі отримання теоретичних знань в області фізичної культури є конче недостатнім.

Дана проблема посилена не менш важливим аспектом, суперечливим процесу фундаменталізації знань, то є в відсутності педагогічної тематики, а також тим що, лекційний матеріал не надає можливості розкрити педагогічний аспект, в результаті якого повністю відсутня можливість досягти бажаного кумулятивного ефекту процесу придбання знань.

Навіть без додаткового змістовного аналізу тематики лекційних занять можливо виявити ряд суттєвих розбіжностей в кількісно-якісному змісті існуючого і необхідного, згідно з сучасним освітнім стандартам, інформаційного обсягу, необхідного для забезпечення інтелектуального (теоретичного) рівня учня, що в надалі мотивувало б його практичну реалізацію знань. У тематиці повністю відсутні педагогічні розділи.

Єдине вірний висновок, котрий, можливо зробити виходячи з аналізу представленого теоретичного розділу, це присутність одностороннього психологічного освітнього ефекту, що, безумовно, негативно дається при формуванні знань і навичок, і відповідно має відображення на мотиваційної складової організації самостійних занять. Без наявності знань, а саме головне алгоритму їх застосування в післявузівського життя майбутнього вчителя існує можливість в нанесення більше шкоди чим користі при організації

самостійних занять.

2.2. Визначення рівнів сформованості фізичної культури особистості

Тенденція у розробці теоретико-методологічних основ фізкультурної освіти у формуванні фізичної культури особистості, відмінна від класичної дидактики (центрованої на розвитку фізичних якостей, формуванні рухових умінь і навичок), створила передумову для переходу в площину осмислення і розгляду проблем психологічного, соціологічного, філософсько-культурологічного характеру.

За допомогою психолого-педагогічних наук формується позиція бачення та розуміння людини як цілісної системи, сприйняття її в нерозривній єдності біологічної природи та духовного стану, її соматопсихічної та соціокультурної сутності.

Філософсько-культурологічне розуміння сутності фізичної культури змінює загальний контекст досліджень у сфері фізичної освіти, домінуючи у методології цілісності людини, виступаючи поясненням єдності її функціонального, ціннісного та діяльнісного аспектів. Тобто розробляються основні положення концепції фізкультурної освіти у ЗВО, в яких основним принципом є поєднання світоглядних, інтелектуальних та тілесних компонентів у формуванні фізичної культури особистості.

Отже, рівень фізичної культури учня визначається передусім ступенем освіченості у цій галузі знань, усвідомленою потребою використання фізичних вправ та інших видів рухової діяльності. На думку В. М. Ігуменова, сучасна система професійної підготовки має бути орієнтована на індивідуальність учня, його творчі інтелектуальні здібності з паралельним удосконаленням змісту освіти та розвитком освітніх технологій у навчально-пізнавальній діяльності у нових соціальних умовах. Головним при цьому є вимога до того, хто навчається, як до творчої, гармонійно розвиненої особистості, здатної вирішувати складні професійні завдання в мінливих соціальних умовах. Це спричиняє планомірні дії щодо вдосконалення змісту професійної освіти в

умовах фахової підготовки на основі потреби до самоактуалізації [25].

Самоактуалізація (самовизначення) — це рефлексивний процес виявлення в учнів проблем у своїй професійній діяльності, особистісне ставлення до цих проблем з погляду ціннісних установок, самостійне вироблення способів розв'язання цих проблем. Для цього їм будуть потрібні якості, які поки що проглядаються як тенденції стосовно бажаного майбутнього. Водночас у зміст освіти необхідно вкладати рівні та критерії оцінки якостей розвитку особистості, а не лише оцінку засвоєння навчального матеріалу, і не прагнути простого приросту знань, умінь, навичок.

Л. І. Лубишева наголошує, що зміна цільової спрямованості фізичного виховання, суть якого зводиться до формування фізичної культури особистості, вимагає від навчального процесу відмовитися від командно-стройових методів виховання та звернутися до особистості учня, до його інтересів та потреб у сфері духовного вдосконалення.

Тим часом як і раніше, багато педагогів досі розуміють фізкультурні заняття як заняття з розвитку сили, швидкості, витривалості, підготовки до задачі контрольних та залікових нормативів. У цьому відношенні, не применшуючи користі розвитку фізичних якостей, не можна забувати загальносвітоглядні, загальнокультурні цінності фізичної культури. Ситуація, що склалася в процесі фізичного виховання, висуває на перший план суперечність між інтелектуалізацією, гуманізацією та гуманітаризацією освіти та низьким загальнокультурним, загальноосвітнім рівнем процесу фізичного виховання.

Перша спроба визначити сутність фізичної культури особистості була здійснена ще на початку 20-х років і сформувалася як «усвідомлене ставлення людини до фізичного стану та розвитку свого організму».

Л.П. Матвеев та А. Д. Новиков під фізичною культурою особистості розуміють втілені в людині результати використання матеріальних і духовних цінностей, що належать до фізичної культури в широкому значенні слова (тобто засвоєні людиною фізкультурні знання, вміння, досягнуті на основі

використання засобів фізичного виховання, показники фізичного розвитку та підготовленості); у цьому визначенні виділяють три суттєві елементи, що характеризують фізичну культуру особистості. До них належать: знання, вміння, показники інтелектуального розвитку як основи всебічного розвитку особистості [26].

За уявленнями М. Я. Віленського фізична культура особистості визначається як складна системна динамічна освіта, яка характеризується рівнем фізичного стану (здоров'я, розвитку, підготовленості), усвідомленням способів досягнення цього рівня, і проявляється в різних видах спортивно-фізкультурної діяльності (пізнавальної, організаторської, інструкторської, педагогічної, власне практичної) [5, с.30].

Теоретично фізичне виховання трактується з позиції психолого-педагогічних характеристик. Вводяться такі його визначення як системна та динамічна освіта, розкривається зміст фізкультурно-спортивної діяльності, підкреслюється взаємозв'язок загальної культури та культури фізичної, переконань, ціннісних орієнтацій, а в результаті в цілому проглядаються контури структури основних складових фізичної культури особистості.

Поділяючи поняття "фізична культура особистості" та "культура органічного тіла", В. І. Столяров торкається філософського питання про співвідношення тілесного і духовного в природі людини, про їхню єдність у змісті фізичної культури особистості та суперечності за її відсутності [25].

Розглядаючи сутність, зміст та методичку формування професійної спрямованості у фізичному вихованні, М. Я. Віленський, Р. С. Сафін схематично та описово структурують фізичну культуру особистості, додаючи до попереднього визначення такі значення, як якісний розвиток та інтегральний результат професійної підготовки. До розробленої моделі фізичної культури особистості входять три основні складові: мотиваційно-ціннісні орієнтації особистості, фізична досконалість, фізкультурно-спортивна діяльність [5, с.31].

Усі три складові схематизованої моделі фізичної культури особистості,

у свою чергу, включають підструктурні компоненти.

Мотиваційно-ціннісні орієнтації: знання, мотиви, інтереси, установки, переконання, потреби.

Фізична досконалість: рухові вміння і навички, фізичний розвиток, фізична підготовка.

Фізкультурно-спортивна діяльність: пізнавальна, пропагандистська, інструктивно-педагогічна, суддівська, організаторська, самовдосконалення.

Усі змістові складові та його компоненти чи елементи фізичної культури особистості замикаються на професійної діяльності.

Не важко помітити, що ця модель легко екстраполюється взагалі на фізичну культуру особистості незалежно від її професійної приналежності та характеризується як рівень фізкультурної освіченості. Істотною є також думка М. Я. Віленського і Р. С. Сафіного, які виділяються чотири рівні розвитку фізичної культури особистості: ситуативний, початкової грамотності, освіченості, творчого використання.

Отже, значення слів «якісний розвиток» у визначенні поняття «фізична культура особистості», введене М. Я. Віленським та Р. С. Сафіним, набуває конкретний критеріально-рівневий зміст. Запропонована структурна модель створює чітке уявлення про її зміст із позиції психолого-педагогічних характеристик та багатофакторності.

Продовжуючи розвивати теорію виховання фізичної культури Л. І. Лубишева зазначає, що її зміст включає три напрями: соціально-психологічний, інтелектуальний і рухове (тілесне) виховання. Зміст соціально-психологічного виховання зводиться до процесу формування життєвої філософії, переконаності, потребо-діяльнісного відношення та освоєння цінностей фізичної культури. Зміст інтелектуального виховання передбачає формування знань, що охоплюють широкий спектр філософських, медичних та інших аспектів.

У цьому випадку, розроблена Г. М. Соловйовим структура фізичної культури особистості найбільше відповідає вимогам технологічного

забезпечення її формування. Вона включає п'ять основних складових, двадцять сім якісних компонентів та сорок шість їхніх ознак (табл. 2.2.).

Її зміст визначається як соціально детермінована галузь загальної культури людини, яка являє собою якісний, системний, динамічний стан, що характеризується певним рівнем спеціальної освіченості, фізичної досконалості, мотиваційно-ціннісних орієнтації та соціально-духовних цінностей, набутих у результаті виховання та інтегрованих до її фізкультурно-спортивної діяльності, культури способу життя, духовності та психофізичного здоров'я [25].

Таблиця 2.2

Фізична культура особистості

Основні складники	Компоненти якостей	Ознаки якостей
Знання інтелектуальні здібності та	Об'єм	Ерудиція
	Науковість	Ступінь абстракції Обґрунтованість
	Усвідомленість	Ступінь усвідомленості Здатність до перенесення Здатність до пояснення
	Вміння	Рівень засвоєння
Фізичне досконалість	Фізичне розвиток	Морфологічні ознаки Функціональні ознаки Психомоторика Фізичні якості
	Двигуни вміння	Репродуктивний рівень засвоєння Контроль свідомості
	Двигуни навички	Продуктивний рівень засвоєння Точність Автоматизація Надійність
	Фізична підготовленість	Еталон Результат Динаміка

Мотиваційно- ціннісні орієнтації	Мотиви	Соціально значущі Професійно значущі Особистісно значущі
	Інтереси	Спортивні Фізично – оздоровчі
	Установки	Рівень досягнення мети Сила волі Цілеспрямованість
	Переконання	Ступінь усвідомленості
	Потреби	Самоактуалізація Самоповаги Матеріальні в соціальних зв'язках Безпеки Фізіологічні
Соціально-духовні цінності	Моральність	Фізкультурно-спортивна етика та культура
	Естетика	Почуття прекрасного Почуття краси
	Ставлення до праці	Працьовитість
	Світогляд	Ступінь науковості знань та переконань
	Здоровий образ життя	Відмова від шкідливих звичок Системність. Наукова основа
Фізкультурно- спортивна діяльність	Спортивна Оздоровча Прикладна Освітня Пропагандистська. Організаторська Суддівська Інструкторська Самовдосконалення	Частота використання Витрати часу Рівень досягнення Динаміка.

Згідно з цією структурою, фізична культура особистості є складною системною освітою. Усі представлені у ній елементи мають тісний взаємозв'язок, доповнюють та зумовлюють одне одного. Знання та

інтелектуальні здібності визначають кругозір особистості, ієрархію її оцінок, цінностей та результатів діяльності; мотиви характеризують спрямованість особистості, стимулюють та мобілізують її на прояв активності у сфері фізичної культури; ціннісні орієнтації виражають сукупність відносин особистості до фізичної культури у житті, професійної та творчо-активної діяльності; потреби є головною спонукальною, спрямовуючою та актуалізуючою силою поведінки особистості у сфері фізичної культури; фізична досконалість передбачає такий рівень здоров'я, фізичного розвитку, психофізичних та фізичних можливостей особистості, які складають фундамент її активної, перетворюючої, соціально значущої, фізкультурно-спортивної діяльності та життєдіяльності загалом; соціально-духовні цінності визначають загальнокультурний та специфічний розвиток культури особистості; фізкультурно-спортивна діяльність показує ціннісні орієнтації та потреби, характеризує фізкультурну активність.

У розробленій моделі уточнюються ознаки та ступінь науковості спеціальних знань. Без поняття про ступені абстракції та ступені усвідомленості сьогодні в сучасній педагогіці неможливо говорити про якість знань. Дана структура фізичної культури особистості розширює уявлення про ознаки рухових умінь та навичок, де включаються такі її показники, як репродуктивний та продуктивний рівні виконання рухової дії.

Відповідно до технологічної структури фізичної культури особистості конкретизуються її рівні:

1. Ситуативний, при якому відзначається відсутність спеціальних знань та інтелектуальних здібностей, уявлень про соціально-духовні цінності фізичної культури. Мотиваційно-ціннісні орієнтації та фізкультурна діяльність проявляються ситуативно. Фізична досконалість характеризується низьким рівнем фізичного розвитку та відповідністю фізичної підготовки віковому еталону, окремим індивідуальним особливостям. Загалом відсутнє позитивне ставлення до освоєння цінностей фізичної культури, немає прагнення її розуміння і цілеспрямованому використанню.

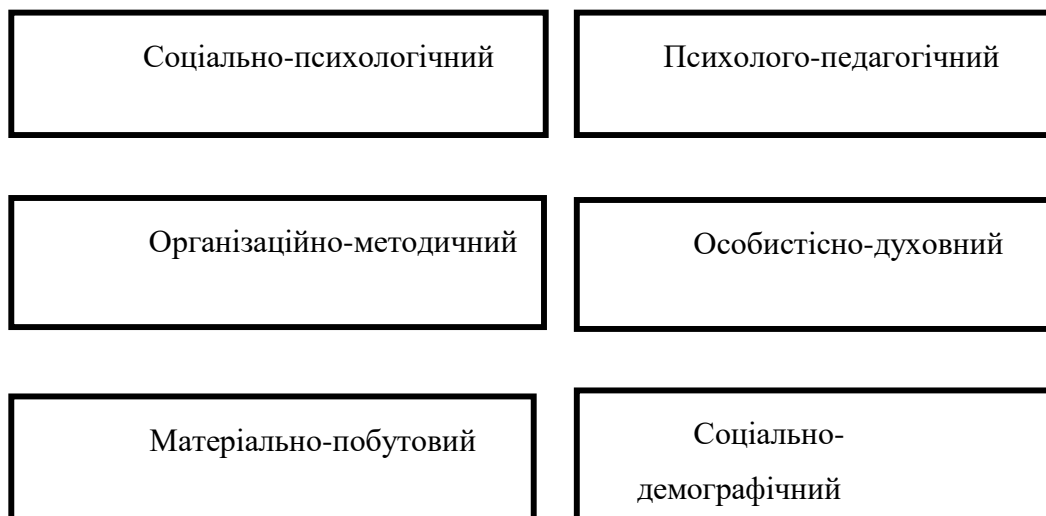
2. Рівень початкової грамотності характеризується наявністю елементарних знань та уявлень про цінності фізичної культури, пов'язані з оздоровчою, прикладною, спортивною та іншими видами фізкультурної діяльності. Причому знання мають феноменологічний ступінь абстракції, перший ступінь усвідомленості та учнівський або типовий рівень їх засвоєння (освоюються окремі найпростіші елементи фізичної культури (виконання ранкової зарядки, процедур, що загартовують, розвиток певних фізичних якостей, рухових умінь і навичок тощо), розглядають як форми гігієнічної фізичної культури та спроби фізичного самовдосконалення. Мотиви набувають певної спрямованості, але не завжди чітко виражені в плані установок. На цьому рівні в основному домінують фізіологічні потреби та потреби безпеки. Фізична досконалість характеризується задовільним рівнем фізичного розвитку та підготовленістю, стабільністю позитивною динамікою. Залучення до організованої групової оздоровчої та спортивної практики стає реальністю, наголошуються спроби систематизації діяльності.
3. Рівень освіченості відображає пізнання істотних положень фізичної культури та її соціально-духовних цінностей. Відзначаються інтелектуальні здібності та ерудованість. Науковість знань проявляється на аналітико-синтетичній та прогностичній ступенях абстракції, другого ступеня усвідомленості та на евристичному рівні їх засвоєння. Мотиваційно-ціннісні орієнтації та фізкультурна діяльність мають чітко виражену спрямованість та стійкість. Фізична досконалість характеризується хорошим ступенем фізичного розвитку та підготовленості, що відповідають віковому еталону, індивідуальним особливостям чи спортивним досягненням. Як правило, фізичне самовдосконалення та організовані групові форми занять стають нормою.
4. Творчий рівень відображає глибоке розуміння та переконаність у практичній необхідності використання фізичної культури, її соціально-духовних цінностей для формування всебічно та гармонійно розвиненої особистості. Пізнавальні інтереси в галузі фізичної культури включені до загальної

спрямованості особистості, у систему життєвих цінностей та планів. Науковість знань проявляється на аксіоматичному ступені абстракції (охоплює великий обсяг інформації), третьому ступені усвідомленості та творчому рівні засвоєння матеріалу. На цьому рівні особистісні, професійні та соціально-значущі мотиви не мають чіткого розмежування, як, втім, і всі різновиди потреб, вони усвідомлюються як єдиний взаємозв'язок та взаємозумовленість. Фізична досконалість характеризується високим ступенем фізичного розвитку та підготовленості, що відповідають віковому еталону, індивідуальним особливостям чи спортивним досягненням. Частота, витрати часу, рівень досягнень та динаміка фізкультурної діяльності оптимізуються. Її соціальні види (пропагандистська, організаторська, суддівська, інструкторська) трансформуються в особистісно значущий чинник. Фізична самоосвіта і фізичне самовдосконалення набувають системності та творчої основи [25].

Механізм існування та функціонування основних компонентів фізичної культури особистості досить складний, проте як представляється розгляд ролі та значущості провідних факторів, від яких залежить процес її формування, дозволить оцінити їх вплив на процес розвитку фізичної культури як складової загальної культури майбутнього вчителя.

Оскільки процес розвитку та становлення особистості є результатом безлічі взаємозв'язків та взаємодій, її внутрішніх сфер і зовнішніх обставин, то відповідно на цей процес впливають достатня кількість факторів. За словами Л. І. Лубишевої, особистість є сполучною ланкою між соціальним середовищем та організмом людини, що складається з сукупності її якостей.

Фізична культура особистості

Малюнок 2. Чинники, що впливають на формування фізичної культури особистості

Тільки через особистість людський організм зазнає впливу соціальних чинників. Біологічна сфера у життєдіяльності зумовлює соціальну активність особистості. Таким чином, оперуючи цими уявленнями, можна встановити, що тільки в діалектичній єдності природного та соціального може розвиватися особистість. Відповідно до цієї думки, Л. І. Лубишева бачить необхідність розглядати проблему формування фізичної культури особистості в контексті цієї єдності. Тобто бачення цієї проблеми зводиться до того, щоб, використовуючи закони природного процесу еволюції розвитку фізичних здібностей людини, виробити та реалізувати шляхи педагогічного та організаційного стимулювання гармонійного зростання цих здібностей.

Особливого інтересу в нашому дослідженні набуває інтелектуальна складова як основна в структурі особистості й, відповідно, процес її формування та розвитку. У процесі розгляду професійно важливих якостей вчителя фізкультури було визначено взаємозв'язок та взаємозалежність основних рис та процесу їх формування, який свідчить про те, що інтелектуальний розвиток корелятивно залежить від фізичних професійно-важливих якостей, до складу яких входить фізичний розвиток та фізична

підготовленість.

Таким чином, розглянуті чинники, що забезпечують процес формування фізичної культури особистості, підкреслюють необхідність поєднання фізичного виховання та інтелектуального, що виражається у понятті М. А. Холодної як: «... форма організації навчально-виховного процесу, яка забезпечує надання індивідуалізованої педагогічної допомоги з метою розвитку інтелектуальних можливостей». Таке виховання, на її думку, дозволить, по-перше, підвищити продуктивність інтелектуальної діяльності того, хто навчається у формуванні здатності аналізувати, порівнювати, систематизувати свої знання, узагальнювати, породжувати нові ідеї, по-друге, підвищити зростання індивідуальної своєрідності складу розуму, що забезпечує пізнавальну потребу, вибірковість у виборі навчального матеріалу тощо [13, с.145].

У цьому контексті педагогічна технологія формування знань та інтелектуальних здібностей уявляється нами як функціональна система організаційних способів алгоритмізованого управління навчально-пізнавальною та практичною діяльністю студентів, як впорядкована сукупність дій операцій та процедур, що інструментально забезпечують досягнення прогнозованого та діагностованого результату.

Характеристиками результату, у нашому випадку виступають компоненти та ознаки, що представляють кількісно-якісні параметри змісту освіти, а також процес його освоєння учнями. До таких необхідно віднести: науковість вивчення дисципліни – рівні абстракції, рівень ерудиції та ступінь засвоєння навчального матеріалу.

Дослідження, що були проведені фахівцями у галузі освітніх технологій, показали глибокий взаємозв'язок між ступенями абстракції змісту навчальної дисципліни та формуванням типу мислення студентів. Наприклад, на ступені абстракції «А» формується емпіричний тип, що спирається на авторитарні джерела, що використовує жорсткі схеми мислення (перебудова ускладнена); на рівні абстракції «Б» формується аналітичний тип інтелекту гуманітарного

характеру, здатний простежувати зв'язки та закономірності, виділяти та узагальнювати суттєві характеристики явищ на якісному рівні, що не дозволяє робити точного прогнозу; на сходинках абстракції «В» і «Г» формується тип мислення, що має необмежені можливості аналізу, прогнозування, готовий до прийняття рішень на основі точних розрахунків і передбачення.

Отже, провідною вимогою до освітнього процесу є послідовне підвищення абстракції змісту навчального матеріалу, що належать до ступенів «Б», «В» та «Г», які характеризуються такими ознаками:

Ступінь «Б», аналітико-синтетична – на цьому ступені зміст навчальної дисципліни передбачає пояснення природи, властивостей об'єктів, закономірностей перебігу явищ на якісному чи напівякісному рівні, формуються та частково реалізуються можливості прогнозування перебігу явищ, закладаються основи мови науки.

Ступінь «В», прогностична – на цьому ступені зміст навчальної дисципліни передбачає вивчення кількісної теорії явищ, моделей процесів, використання аналітичного уявлення законів та властивостей, освоєння розвиненої наукової мови.

Ступінь «Г», аксіоматична – на цьому ступені зміст навчальної дисципліни характеризується високим ступенем спільності, охоплює великий обсяг матеріалу, дозволяє проводити точний та довгостроковий прогноз явищ на основі відносно невеликої кількості загальних принципів. Виклад матеріалу спирається на міждисциплінарну мову.

Для об'єктивної та діагностичної оцінки засвоєння навчального матеріалу ефективно застосування оцінки засвоєння досвіду розроблені В. П. Беспальком, які відповідають рівням освоєння.

Послідовне підвищення рівня освоєння навчального матеріалу від учнівського та типового, що характеризують репродуктивне освоєння, до евристичного та творчого, що характеризують продуктивне засвоєння матеріалу учнями. Ця послідовність в освоєнні навчального матеріалу, за визначенням, і є суттю педагогічної технології.

Для оцінки якості засвоєння теоретичних та методичних знань необхідне використання системи перевірки, що дозволяє визначити ступінь усвідомленості та науковості знань. На наш погляд, найбільш вдалим варіантом, який максимально спрощує цю процедуру, є матриця розроблена Г. М. Соловйовим (табл. 2.3.).

Таблиця 2.3.

**Матриця оцінки якості засвоєння теоретичних
та методичних знань**

№ питання	Ступінь усвідомленості та науковості знань									оцінка
	V - 1			V - 2			V - 3			
	А	Б	В, Г	А	Б	В, Г	А	Б	В, Г	
1										3
2										4
3										5
Середня арифметична результату оцінки										4

Де:

V - (1,2,3) – ступінь усвідомленості;

А, Б, В, Г – ступінь науковості знань – ступінь абстракції (феноменологічна, аналітико-синтетична, прогностична, аксіоматична); "+" – знак відповіді.

Примітка: ступені абстракції "В" і "Г" умовно об'єднуються за типом мислення, що формується, що володіє широкими можливостями аналізу і прогнозування, готовності й прийняття рішення на основі точних розрахунків і передбачення.

Сукупність перерахованих складових фізичної культури особистості, а також технологічні та дидактичні компоненти, що використовуються в педагогічній технології, визначають спрямованість освітньої діяльності на підвищення та зростання основних змістовних та критеріальних

характеристик професійно важливих якостей особистості вчителя. Трансформація яких і передбачає забезпечити загалом професійну готовність майбутнього вчителя шляхом підвищення рівня освіченості у сфері фізичної культури. Ціннісне сприйняття фізичної культури, опанування операційними методами та способами самостійного тренування, наявність знань та методичних навичок у побудові одиничного заняття тижневих, місячних, річних циклів, забезпечить високий рівень фізичної підготовленості та відповідно професійної підготовки майбутнього вчителя.

Це, у свою чергу, створює потребу у перегляді як змісту фізичного виховання у ЗВО, так і перегляді критеріїв оцінки ефективності цього процесу, провідним напрямом якого має бути освіта майбутнього вчителя. Розв'язання цієї проблеми ми бачимо у розробці освітньої програми з дисципліни «Фізична культура», з використанням педагогічної технології, що забезпечує формування знань та інтелектуальних здібностей. Завдання якої – зміна світоглядної платформи особистості на основі фізкультурної освіченості та, як результат, – формування фізичної культури особистості, високий рівень якої визначає стійкий усвідомлений інтерес до занять фізичними вправами, ведення здорового способу життя, збагачення духовного світу та створення умов для більш повної самореалізації особистості.

2.3. Педагогічні умови формування професійних якостей майбутнього спеціаліста фізичної культури

У створенні педагогічної програми пропонується застосування в теоретичному та організаційно-методичному блоці методу проблемно-контекстного навчання, який забезпечував більш ефективний розвиток та формування інтелектуальних якостей особистості студентів та сприяв формуванню його професійно-творчого мислення. При цьому враховувалося, що активна розумова взаємодія учня з проблемою створює передумови для розвитку інтелекту, оскільки при знаходженні оптимального рішення в пам'яті залишається його алгоритм, надалі спрацьовує як метод рішення при

виникненні аналогічного класу проблеми. Тобто виникає ментальний (розумовий) досвід, на підставі якого людина вчиться розрізняти, узагальнювати, порівнювати і зіставляти.

Алгоритм успішного застосування проблемного навчання включав такі операційні умови:

1. Створювався пізнавальний інтерес учнів до змісту проблеми;
2. Забезпечувався належний рівень інформації відповідної складності проблеми;
3. Здійснювався пошук вирішення проблеми, що сприяло професійному розвитку;
4. Забезпечувався результат отримання нової інформації в ході пошуку, який мав високу значущість та важливість у навчально-професійному плані.

Освітня програма пропонувала використання двох методів проблемного навчання: проблемний виклад та частково пошукова діяльність.

Проблемний виклад включав використання на лекційних заняттях постановки проблемних питань, побудову та подальше вирішення проблемних завдань з логічною послідовністю викладу пошуку та алгоритму вирішення задачі. Даний вид викладу забезпечував продуктивну діяльність інтелекту, змушував учнів включатись у процес пошуку рішення.

Частково-пошуковий метод використовувався під час семінарських та практичних занять. Викладачем створювалася низка проблемних питань, що створюють інтелектуальні труднощі у учнів, які забезпечують цілеспрямований розумовий пошук рішення на підставі знань, отриманих у ході теоретичних занять.

Структура та зміст методу проблемного навчання, зразковий алгоритм дій викладача та учня умовно поділявся на три етапи:

1. Етап виникнення проблеми;
2. Етап аналізу ситуації та вироблення рішення;
3. Етап верифікації епістемічних суджень та інструментальних дій.

У процесі дослідження було також підтверджено, що формування

мотивів вчення надає стиль педагогічної діяльності викладачів. Так, наприклад, авторитарний стиль формував зовнішню мотивацію, першочерговий мотив навчальної діяльності якої це: «уникнення невдач», покарання та нагорода, загроза та вимоги, тиск групи. Знання у разі виступають як досягнення супутніх цілей. Демократичний стиль педагога, сприяв формуванню внутрішнього мотиву, що спонукає до навчання для досягнення високого професійного рівня, формував потребу в новій інформації.

Дотримання цілісності всіх вище перерахованих вимог та умов створювало та забезпечувало ефективність педагогічних впливів на студентів розробленої освітньої програми, а з боку учня зростала пізнавальна потреба, що веде до прагнення самовдосконалюватись.

Таким чином, у ході дослідження було вивчено процес функціонування фізичної культури у вузах, проведено аналіз стану фізичного виховання та розроблено освітню програму із застосуванням відповідної педагогічної технології, що дозволяє замінити педагогічний процес, завданням якого є ситуативна підготовка до здачі контрольних нормативів, що характеризують фізичний розвиток, процесом виховання фізичної культури особистості, провідним показником якої є фізкультурна освіченість, тобто знання та інтелектуальні здібності у цій сфері культури.

Висновки до 2 розділу

1. Визначені в ході дослідження основні структурні та змістовні характеристики професійно-важливих якостей особистості майбутнього вчителя, що забезпечують успішну його діяльність, корелятивно взаємозалежні, взаємозумовлені та характеризуються інтегральною цілісністю їх формування та розвитку. Серед них особливе місце займає фізична культура особистості, що включає п'ять основних складових: знання та інтелектуальні здібності; фізична досконалість; соціально-духовні цінності; фізкультурно-спортивну діяльність; мотиваційно-ціннісні орієнтації.

2. Зміст навчального матеріалу освітньої програми з фізичної культури у ЗВО має включати теоретичний розділ, розроблений на основі сучасних наукових уявлень про формування фізичної культури особистості.

3. Процес формування фізичної культури особистості студента набуває керованого характеру при використанні освітньої програми та відповідної їй педагогічної технології, основними елементами якої виступають: інформаційна, інструментальна та соціальна складова.

4. Проблемне навчання та функціонально-управлінська діяльність викладачів створюють умови ефективності формування знань та інтелектуальних здібностей студентів у сфері фізичної культури, формують у них наукове мислення, що дозволяє осмислювати, аналізувати, порівнювати, узагальнювати, створювати власні теоретичні концепції та програми фізичного самовдосконалення; оцінювати та підбирати методики, творчо здійснювати функціонування розвиваючої діяльності, контроль та корекцію свого здоров'я, фізичного розвитку та фізичної підготовленості.

5. Визначена та експериментально підтверджена сукупність психолого-педагогічних умов, що забезпечують активність студентів вузу до освіти у сфері фізичної культури.

РОЗДІЛ 3.

ДОСЛІДНА РОБОТА З ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО СПЕЦІАЛІСТА ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

3.1.Формування знань та інтелектуальних здібностей як основа професійних якостей майбутнього спеціаліста фізичної культури

Онтологія вітчизняної антропологічної парадигми, зокрема її освітня складова, трактується в категоріях цілісності, тобто цей принцип повинен бути присутнім не тільки в бутті, але і пізнанні. Сучасне бачення освітньої діяльності проявляється у процесі цілепокладання, основою якого є процес формування образу особистості, що максимально виражає потенціал людини. Умовою і метою повноцінної освіти є розвиток інтелекту, однак відповідний процес навчання в цьому випадку необхідно вести на підвищеному рівні складності, формуючи певні можливості. Завданням нашого дослідження є теоретико-методична площина суміщення в єдиному педагогічному процесі фізичного вдосконалення й інтелектуального розвитку. На роль основного принципу, була використана структура фізичної культури особистості учня, інтегрована в єдності світоглядних, інтелектуальних і тілесних компонентів.

Як зазначалося раніше, в основі педагогічного процесу, що формує особистість, необхідною умовою є гармонійне поєднання і відповідний розвиток трьох компонентів феномена "людина": духовного, соціального і фізичного, які у свою чергу і визначають групи якостей та властивостей особистості структуровані у професійно важливі якості. У нашому дослідженні було зазначено наявність інтелектуального складника в кожному з вищеперелічених компонентів. Категорія «інтелект» є основою особистісного розвитку, і, як помічено в багатьох наукових джерелах, є найважливішою ознакою людини, забезпечуючи поступальний хід цивілізації шляхом подолання ентропійних процесів. Однак для реалізації інтелектуального виховання в процесі фізичного розвитку, необхідно

визначити, які педагогічні впливи потрібні в умовах практичного розв'язання цієї проблеми, орієнтованої на вдосконалення психологічних ресурсів особистості, найважливішим з яких є рівень розвитку інтелектуальних здібностей. У зв'язку з цим необхідно визначитися щодо значення категорії «інтелект» для з'ясування як потрібно вплинути на учня; розробити програму навчальної дисципліни «Фізична культура» для оптимізації освітнього процесу, головною умовою якого є реалізація стратегії формування інтелектуального складника фізичної культури особистості учня.

Найкращі поширені визначення інтелекту звучать так: «це здатність вирішувати завдання», «це процес перероблення інформації», «це навчання, тобто здатність засвоювати та самостійно здобувати знання», «це система пізнавальних процесів», «це фактор регуляції діяльності».

Запропонований Л. В. Засекіною підхід у визначенні інтелекту, вирішує, на її думку, невідповідність існуючих теорій інтелекту вимогою їх екологічної валідності, створює умови для практичної реалізації в конкретних технологіях викладання. Таким чином, «інтелект», в її поданні – це специфічна форма організації індивідуального ментального (розумового) досвіду [13, с.146].

Виходячи з цього, можна встановити які можливості нам відкриє поєднання інтелектуального виховання з фізичним, за якими критеріям ми зможемо оцінити ступінь інтелектуального виховання в структурі фізичної культури особистості учня. Відповідно до якості показників інтелектуальних здібностей, можна розглядати характеристики індивідуальної зрілості, зокрема, такі як:

- широта розумового кругозору ;
- гнучкість і багатоваріантність оцінок того, що відбувається;
- готовність до прийняття незвичайною, суперечливої інформації;
- вміння осмислити те, що відбувається одночасно в термінах минулого і в термінах майбутнього;
- орієнтація на виявлення суттєвих, об'єктивно значущий аспектів того, що

відбувається;

- схильність мислити в категоріях ймовірного, в рамках ментальної моделі «якщо б»;
- здатність подумки бачити окреме явище в контексті його цілісних зв'язків з безліччю інших явищ.

Отже, інтелектуальне виховання полягає не тільки в формуванні системи знань, умінь і навичок, але і в збагаченні ментального (розумового досвіду), а також з обліком вище представлених характеристик, формування базових інтелектуальних якостей особистості, таких як компетентність, ініціатива, творчість, саморегуляція, і унікальність розуму [13, с.147].

Всі перелічені інтелектуальні якості особистості мають конче важливе значення для ефективного виконання професійної діяльності вчителя, а процес їхнього розвитку і формування в вищому навчальному закладі повинен бути першочерговим завданням, стрижнем навчання в кожній дисципліні.

Програма навчальної дисципліни «Фізична культура» у ЗВО, встановлює факт ситуативної підготовленості учнів до здачі залікових і екзаменаційних сесій, але не формує при цьому в учнів всіх вищеперерахованих інтелектуальних властивостей і якостей особи.

Розробка освітньої програми з дисципліни «Фізична культура» для студентів ЗВО вимагає необхідність встановлення імовірно очікуваних результатів і цільових установок для досягнення наміченого рівня розвитку інтелектуальних властивостей особи. Освітня програма передбачає створення навченості сформованості інтелектуального складника фізичної культури особистості, що стосується ступенів, які презентують науковість змісту знання на рівні «прогностичної» і «аксіоматичної» абстракції, забезпечує розвиток творчого рівня засвоєння навчального матеріалу у сфері фізичної культури, високий рівень ерудиції та усвідомленості знань.

Отже, для рішення поставлених завдань щодо забезпечення в педагогічному процесі очікуваних результатів і цільових установок, в

освітній програмі використовуємо педагогічну технологію формування знань та інтелектуальних здібностей, представлену нами як функціональну систему організаційних способів алгоритмізованого управління навчально-пізнавальною та практичною діяльністю студентів, як упорядковану сукупність дій операцій та процедур, що інструментально забезпечують досягнення діагностованого результату.

Перший – пошуковий етап – вивчити історичні аспекти формування професійних якостей майбутнього спеціаліста фізичної культури; дослідити актуальність професійних якостей майбутніх учителів фізичної культури відповідно до світових норм і норм України; висвітлити поняттєвий апарат професійних якостей майбутнього спеціаліста фізичної культури у науково-теоретичній та методичній літературі; провести аналіз нормативно-правової бази діяльності майбутніх учителів фізичної культури.

Першим етапом в розробці педагогічної технології фізкультурної освіти студентів було розподіл і експериментальне обґрунтування таких навчальних елементів і операційних складових:

1. Розподілу спільного часу певною програмою на дисципліну «Фізична культура», за семестрами і роками навчання.
2. Розподіл часу теоретичного і практичного розділів за семестрами і роками навчання.
3. Визначення змісту, обсягу і логічного взаємозв'язку послідовності й обсягу інформації за семестрами і роками навчання.
- 3 Визначення навчальних і виховних впливів (дидактична складова навчального процесу).

Інший – діагностичний етап – провести діагностику визначення рівнів сформованості професійних якостей майбутніх учителів фізичної культури; систематизувати та зафіксувати результати дослідження; опрацювати зміни та обробити кількісні та якісні відмінності показників; інтерпретувати результати дослідження, використовуючи методи математичної статистики; зробити відповідні висновки.

Третій – підсумково-узагальнювальний етап – опрацювати та обґрунтувати моделі педагогічних умов сформованості професійних якостей майбутніх учителів фізичної культури; визначити ефективність формування професійних якостей у масовій практиці підготовки майбутніх учителів фізичної культури у Криворізькому державному педагогічному університеті.

У дійсній програмі з фізичного виховання для закладів вищої освіти виділено вісімнадцять годин на лекційний курс занять, і з них тільки в трьох лекціях навчальний матеріал відноситься до вимог обов'язкового мінімуму державного освітнього стандарту дисципліни «Фізична культура».

Тобто відсутній список знань науково-теоретичних і методичних основ програми, що забезпечують цілеспрямоване занурення студентів навчальних закладів у фізкультурно-спортивну діяльність, фізичне самовдосконалення і пов'язану з ними інтелектуально-трансформаційну роботу з аналізу різних оздоровчих систем і конструювання індивідуальних програм.

Для вирішення цієї розбіжності в системі фізичного виховання, формування фізкультурної освіченості особистості студента і його гармонійного розвитку була розроблена та експериментально-апробована освітня програма з дисципліни «Фізична культура».

Її зміст визначається такими положеннями :

1. Запас часу, відведеного на дисципліну «Фізична культура» згідно з вимогами, повністю розподіляється в сітці розкладу навчальних занять.

2. Створюються освітні теоретичні й організаційно-методичні модулі в кожному семестрі, з застосуванням концентрованого планування, освоєння і контролю відповідних теоретичних й організаційно-методичних підрозділів, організовується взаємозв'язок і логічна послідовність у викладі навчального матеріалу; на освоєння модулів виділяється 30 % з загального часу відведеного на дисципліну.

3. На підставі вимог державного освітнього стандарту до знань і вмінь, а також вимог керівних документів Міністерства освіти України розробляються лекційні матеріали по теоретичному й організаційно-

методичному розділах з застосуванням проблемного викладу навчального матеріалу і застосуванням інноваційних дидактичних методів.

4. Розробляється оцінково-тестовий контроль знань теоретичної й організаційно-методичної підготовленості студентів з застосуванням комп'ютерної техніки.

3.2. Результати експериментальної роботи з формування професійних якостей майбутнього спеціаліста фізичної культури

Для визначення логічного зв'язку теорії з процесом виявлення відношення реального з передбачуванним, необхідно було провести перевірку педагогічних умов на основі отриманих результатів.

Водночас головним завданням експериментальної роботи було: виявлення ступеня впливу освіти на фізичну культуру особистості майбутнього вчителя, як вагомого складника його професійно-важливих якостей.

Експеримент проводився у два етапи.

Перший – констатуючий, завданням якого було визначення таких параметрів:

- рівня ставлення студентів до фізичної культури;
- зміст мотиваційно-ціннісних орієнтирів цієї сфери;
- факторів, які позитивно впливають на прояв фізкультурної активності;
- факторів, які перешкоджають прояву фізкультурної активності ;
- оцінки рівня та якості знань та інтелектуальних здібностей у сфері фізичної культури;
- рівня сформованості фізичної культури особистості студента .

Другий етап експериментальної роботи був формуючий, він визначає ступінь ефективності реалізації та використання розробленої освітньої програми з застосуванням відповідної педагогічної технології формування знань та інтелектуальних здібностей студентів у сфері фізичної культури.

Визначення рівня ставлення студентів до фізичної культури

проводилося на основі виявлення ступеня фізкультурної активності й використання засобів фізичної культури у вільний час.

Ми визначили витрачений час і регулярність занять на тиждень. Педагогічне дослідження проводилося здебільшого зі студентами старших курсів. Унаслідок аналізу результатів опитування вони були поділені на три групи:

1. Студенти з низькою фізкультурно-спортивною активністю (витрачають часу не більше 2-х годин в тиждень (25,4 %);
2. Студенти з оптимальною фізкультурно-спортивною активністю (витрачають часу близько 6 годин тиждень (10,3 %);
3. Студенти, які взагалі не виявляють фізкультурно-спортивну активність (не мають витрат часу (64,3 %).

Проведене дослідження також дало змогу проаналізувати мотиваційні установки учнів:

- Фізичне вдосконалення, яке пов'язане з прагненням прискорити темпи власного розвитку, зайняти гідне місце в соціумі, досягти визнання, поваги - 20,2 % ;
- Дружня солідарність: бажання бути разом з компанією, спілкуватися, співпрацювати - 15,5 % ;
- Посада, що пов'язана з необхідністю відвідувати заняття, виконувати вимоги навчальної програми - 43,5 відсотка;
- Мотив суперництва, що характеризується прагненням до лідерства, самоствердження в соціальному середовищі; бажання бути авторитетним, підняти свій престиж, досягти якомога більшого - 5,7 % ;
- Наслідування: пов'язане з прагненням бути схожим на тих, хто досяг певних успіхів -3,6 % ;
- Спортивні досягнення: прагнення досягти значних результатів - 4,9%;
- Процесуальний фактор, за якого інтереси зосереджені не на результаті діяльності, а на самому процесі занять — 1 % ;

- Ігровий мотив, де фізична активність є предметом розваги, нервової розрядки, відпочинку — 3,7 % ;
- Комфортність: бажання займатися фізичними вправами у сприятливих умовах — 5,4 % .

Узагальнивши отримані результати, можна сказати, що фізична культура як соціальна, особистісна й культурна цінність, для студентів практично такою не є, присутній лише посилений акцент на мотиві зобов'язання, яке обумовлене загрозою відрахування з ЗВО, також самоствердження за допомогою фізичного розвитку. Але ще у порівняно високому співвідношенні присутній мотив прагнення до власного фізичного вдосконалення.

Опитування студентів показало, що організаційно-педагогічні умови також значною мірою впливають на їхнє ставлення до фізичної культури, так вважає більше 35,8 % респондентів, інтерес до занять також визначається потребою наявності сучасного спортивного обладнання, так вважає 27,5 % респондентів; можливість самостійно обирати види спорту на заняттях 31,9 % .

Серед основних причин, що перешкоджають активному включенню у самостійну фізкультурно-спортивну діяльність, були названі: відсутність вільного часу, спеціальних знань, недоліки спортивного обладнання. (Табл. 3.1.)

Таблиця 3.1.

Причини, що перешкоджають самостійній фізкультурно-спортивній діяльності (до початку експерименту)

Зміст причин	Курс навчання				Середнє значення
	1	2	3	4	
1. Відсутність вільного часу	65.5	54.9	47.6	56.9	55,7
2. Нестача знань	15.8	21.6	21.8	23.9	22,9
3. Нестача інвентарю, спорт. форми	13.6	16.8	18.9	10.3	14,5
4. Про причини не замислювався	3.5	2.7	4.9	3.3	3,4
5. Немає відповіді	2.6	3.9	3.8	3.2	3,1

З поданої таблиці бачимо, що для 55,7 % студентів найбільш значимим фактором, що перешкоджає самостійним заняттям фізичної культури є відсутність вільного часу.

Цікавим є той факт, що студенти старшого курсу навчання з більш високими відсотковими показниками причиною відзначають відсутність необхідних знань.

Цей факт підтверджується перевіркою теоретичних і методичних знань, при оцінці яких ми користувалися сукупністю питань з різних наукових сфер (історії фізичної культури, медико-біологічних аспектів фізичного виховання, теорії та методики фізичної культури, педагогіки, психології, організації здорового способу життя тощо) (Табл.3.1.).

Упродовж усього періоду навчання в ЗВО у більшості студентів зберігаються критерії, які характеризуються низькими показниками знань та

інтелектуальних здібностей в цій сфері (68.8 %).

Підсумковий експеримент показав, що фізична підготовка студентів не викликає особливого оптимізму (Табл.3.2.).

Таблиця 3.2.

Оцінка успішності студентів по фізичній підготовленості до початку експерименту (Середнє значення)

Вид випробування	Курс навчання				
	1	2	3	4	середня
Підтягування на перекладині	3.2	3.5	3.9	4.2	3,6
Біг на 100 м	3.1	3.4	4.2	4.2	3,7
Біг на 3000 м	2.5	2.8	3.0	3.1	2.8
Загальна оцінка (Середнє знач.)	2,93	3,23	3,7	3,83	3,43

Подані результати демонструють досить низький рівень фізичної підготовки студентів першого і другого курсів.

Якщо низька фізична підготовка студентів першого курсу свідчить про недоліки шкільної фізичної підготовки й об'єктивну неможливість в рамках обов'язкових занять усунути за рік цей недолік, то причину зниження фізичної підготовленості на старших курсах необхідно шукати у педагогічному процесі.

Виходячи з результатів, отриманих в ході дослідження можна зробити висновок про наявність низького рівня сформованості основних складових фізичної культури молоді, що вступає до ЗВО, і незначну позитивну динаміку в прирості результатів. У цьому простежується логічний зв'язок відсутності наступності фізкультурної освіти між середньою і вищою школою: ставлення до фізичного самовдосконалення молоді, цінності фізичної культури, рівень фізичної підготовки та освіченості.

Порівняльний аналіз результатів формуючого педагогічного експерименту показав, що застосування педагогічної технології, розробленої освітньою програмою, якісно впливає на рівень теоретичних і організаційно-

методичних знань в навчальних групах, які беруть участь в експерименті, забезпечує формування і розвиток інтелектуального складника фізичної культури особистості студента, чому свідчать показники успішності.

До кінця експерименту в 93,3 % опитуваних рівень фізкультурних знань та інтелектуальних здібностей, що був переважно низьким, значно покращився, що забезпечить їхнє продуктивне застосування на практиці. Студенти не тільки розширили свою ерудицію і збільшили обсяг знань у сфері фізичної культури, але і навчилися працювати з теоретичним матеріалом (аналізувати, узагальнювати, робити висновки), використовувати накопичену науково-методичну інформацію для складання індивідуальних програм фізичного самовдосконалення, самоаналізу.

На третину зменшився відсоток учнів, для яких фізична культура була лише обов'язком, навчальним предметом, який необхідно відвідувати для отримання заліку, що свідчить про зміну світоглядної основи, формування цінностей фізкультурно-спортивної діяльності.

За період експериментальної роботи відбулися зміни у фізичній підготовленості студентів (табл. 3.3.). Визначальним фактором позитивних тенденцій щодо підвищення показника, який характеризує фізичні професійно важливі якості, є підвищення регулярності самостійних занять, кількість студентів з оптимальною кількістю занять в тижневому циклі зросла на 51.2 %.

Таблиця 3.3.

**Стан регулярності самостійних занять
фізкультурно-спортивної діяльністю (у відсотках)**

Регулярність (у тижневому циклі)	Вихідні показники	Кінцеві показники	Зміни, %
Низька (одне-два заняття)	25,4	27,7	2,3
Оптимальна (від трьох до п'яти занять)	10,3	61,5	51,2
Відсутнє	64,3	10,8	-43,5

У підтягуванні на перекладині позитивна динаміка зросла в 4,1 рази ($P < 0,001$), біг на 100 метрів — результат покращився на 1.1 секунди, в бігу на 3000 метрів на 49 секунд, при вірогідність відмінностей показників < 0.001 . на перший погляд динаміка в зростанні показників незначна, але є досить вагомою характеристикою для нашого дослідження, тому що основний приріст стався в контрольному нормативі, що характеризує фізичну якість витривалість, розвиток якої можливий лише за дотримання низки фізіологічних умов, однією з яких є висока регулярність занять у сфері фізкультурної діяльності.

При зростанні показників фізичної підготовленості за результатами контрольних перевірок, відповідно зросла успішність.

У результаті експерименту (табл. 3.4.) значно змінився рівень фізичної культури особистості студента. Позитивні зміни рівня освіченості, творчого використання знань і умінь у сфері фізичної культури спостерігалися у 65,8 % випробуваних.

Отже, перевірка розробленої освітньої програми й відповідної педагогічної технології показала її ефективність, що виражається у зростанні таких показників:

- 1) рівня теоретичної підготовки (93,3%);
- 2) мотиваційно-ціннісних установок в бік професійно значущих (68,4 %);
- 3) регулярності самостійних занять (51,2 %);
- 4) рівня фізичної підготовки (30) %);
- 5) сформованості фізичної культури особистості (65,8 %).

Таблиця 3.4.

Динаміка зміни рівнів сформованості фізичної культури

№	Рівень фізичної культури особистості	Вихідні показники	Кінцеві показники	Зміна, %
1	Ситуативний	68,8	10,8	-58
2	Початкової освіченості	24,2	15,6	-11,4
4	Освіченості	5,92	50,5	44,6
5	Творчий	1,93	23,1	21,2

Отже, в ході дослідження був вивчений процес функціонування фізичної культури студентів у ЗВО, проведено аналіз стану фізичного виховання і розроблено програму щодо застосування відповідної педагогічної технології, що дозволяє замінити педагогічний процес, завданням якого є ситуативна підготовка до здачі контрольних нормативів, які характеризують фізичний розвиток, процесом виховання фізичної культури особистості, провідним показником якої є фізкультурна освіченість, тобто знання та інтелектуальні здібності в цій сфері культури.

Висновки до 3 розділу

1. Освіта у сфері фізичної культури забезпечує високий рівень мотивації та розвитку професійної самосвідомості, «Я» студента вписується в загальну систему його ціннісних орієнтацій, пов'язаних з усвідомленням цілей своєї майбутньої професійної діяльності та засобів, необхідних для їхнього конструктивного досягнення.

2. Процес фізкультурної освіти впливає на особистісні та психофізичні якості студентів, сприяє розвитку психологічних якостей: впевненості у собі, емоційної стійкості, твердості характеру, самоконтролю, активності у керівництві та проведенні фізкультурно-спортивних заходів.

3. Впровадження розробленої освітньої програми та відповідної їй

педагогічної технології формування знань та інтелектуальних здібностей дозволили підвищити низку показників, що характеризують ступінь сформованості фізичної культури особистості на основі підвищення рівня теоретичної та організаційно-методичної підготовленості (93,3%); регулярність самостійних занять (51,2%); мотиваційно-ціннісних установок використання засобів фізичної культури у бік професійно та соціально значущих (68,4%); рівень фізичної підготовленості (30%), відповідно виріс і рівень сформованості фізичної культури особистості (65.8%).

ВИСНОВКИ

Дослідженню проблеми фізичного виховання майбутніх спеціалістів фізичної культури передувало глибоке осмислення причин та механізмів значного зниження на сучасному етапі рівня фізичної підготовленості та стану здоров'я у випускників та студентів. Система фізичного виховання у ЗВО не забезпечує достатньою мірою освітню складову сфери фізичної культури, що не створює необхідних умов формування фізичної культури особистості як важливого компонента майбутньої професійної діяльності вчителя. Зміст навчального матеріалу освітньої програми з фізичної культури у ЗВО має включати теоретичний розділ, розроблений на основі сучасних наукових уявлень про формування фізичної культури особистості.

Проблемне навчання та функціонально-управлінська діяльність викладачів створюють умови ефективності формування знань та інтелектуальних здібностей студентів у сфері фізичної культури, формують у них наукове мислення, що дозволяє осмислювати, аналізувати, порівнювати, узагальнювати, створювати власні теоретичні концепції та програми фізичного самовдосконалення; оцінювати та підбирати методики, творчо здійснювати функціонування розвиваючої діяльності, контроль та корекцію свого здоров'я, фізичного розвитку та фізичної підготовленості.

Освіта у сфері фізичної культури забезпечує високий рівень мотивації та розвитку професійної самосвідомості, «Я» студента вписується в загальну систему його ціннісних орієнтацій, пов'язаних з усвідомленням цілей своєї майбутньої професійної діяльності та засобів, необхідних для їхнього конструктивного досягнення.

Процес фізкультурної освіти впливає на особистісні та психофізичні якості студентів, сприяє розвитку психологічних якостей: впевненості у собі, емоційної стійкості, твердості характеру, самоконтролю, активності у керівництві та проведенні фізкультурно-спортивних заходів.

Визначена та експериментально підтверджена сукупність психолого-

педагогічних умов, що забезпечують активність студентів вузу до освіти у сфері фізичної культури:

- процес формування знань та інтелектуальних здібностей здійснюється за законами функціонування системи, наявністю структурованості, взаємозв'язку, взаємообумовленості її основних елементів (інформаційного, інструментального, соціального);

- провідним елементом педагогічної технології виступає діагностично поставлена мета;

- взаємодія сукупності факторів соціально-психологічного, організаційно-методичного, психолого-педагогічного та духовно-особистісного визначає впорядковану збалансованість процесу формування знань та інтелектуальних здібностей;

- зміст діяльності студентів представлено у вигляді системи вирішення пізнавальних та практичних завдань, особистісно-орієнтованих способів їх реалізації;

- забезпечується мотиваційна підтримка кожної дидактичної одиниці навчального матеріалу, дій та діяльності студентів.

Впровадження розробленої освітньої програми та відповідної їй педагогічної технології формування знань та інтелектуальних здібностей дозволили підвищити низку показників, що характеризують ступінь сформованості фізичної культури особистості на основі підвищення рівня теоретичної та організаційно-методичної підготовленості (93,3%); регулярність самостійних занять (51,2%); мотиваційно-ціннісних установок використання засобів фізичної культури у бік професійно та соціально значущих (68,4%); рівень фізичної підготовленості (30%), відповідно виріс і рівень сформованості фізичної культури особистості (65.8%).

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Безверхня Г. В., Маєвський М. І. Мотивація до занять фізичним вихованням студенток педагогічних спеціальностей. *Слобожанський науково-спортивний вісник*. 2015. № 2(46). С. 28–33.
2. Богініч О. Фізичне виховання дошкільників засобами гри : Навч.-метод. посіб. Київ: Шк. світ, 2007. 120 с.
3. Босенко А. І., Орлик Н.А., Топчій М.С. Фізіологія спорту : навч. посіб. Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2017. 268 с.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
5. Вінярська Т., Ковтун А. Мотивація студентів ВНЗ до спеціально організованої рухової активності з урахуванням їх психофізіологічного стану. *Спортивний вісник Придністров'я*. 2014. № 1. С. 28–33.
6. Вовканич Л. С. Фізіологічні основи фізичного виховання і спорту : навч. посіб. для перепідготовки спеціалістів освітньо-кваліфікаційного рівня "бакалавр" : у 2 ч. Львів : ЛДУФК, 2013. Ч. 2 : Фізіологія рухової активності. 195 с.
7. Гурман Л.Д. Педагогічні умови підвищення рівня фізичної підготовленості старшокласників у процесі позакласної роботи: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Інститут проблем виховання АПН України. Київ, 1997. 191с.
8. Довгань Н.Ю. Фізичне виховання здобувачів вищої освіти засобами позааудиторної спортивно-масової роботи: монографія. Ірпінь: УДФСУ, 2020. 328 с.
9. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. Київ : НАДУ, 2010. 820 с.

10. Енциклопедія освіти. Національна академія педагогічних наук України; [гол. ред. В.Г. Кремень; заст. гол. ред. В. І. Луговий, О. М. Топузов; відп. наук. секр. С. О. Сисоєва]: 2-ге вид., допов. та перероб. Київ: Юрінком Інтер, 2021. 1144 с.
11. Журавльов С. О., Кондратович А. Б., Кривенда В. С. Підвищення ефективності фізичного виховання для студентів в умовах дистанційного навчання. *Фізичне виховання в контексті сучасної освіти: Матеріали XVI Міжнародної науково-методичної конференції. За заг. ред. І.І. Вржеснєвського*. Київ: НАУ, 2021. С.62-66.
12. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про фізичну культуру і спорт». Постанова Верховної Ради України від 18.06.1999 р. № 2676-VIII. *Голос України*. 1999. 17 лип. С.4.
13. Засєкіна Л.В. Особливості індивідуального інтелекту у контексті різних підходів. *Проблеми загальної та педагогічної психології. Збірник наукових праць ін-ту психології ім. Г.С. Костюка АПН України*. 2005. Т. 7. Вип. 7. С. 143 – 151.
14. Іваній І. В. Психологія фізичного виховання та спорту : навчально-методичний посібник. Суми: ФОП Цьома С.П., 2016. 204 с.
15. Іллін Є. П. Мотивація і мотиви. Переклад з рос. мови, перед мова та примітки Т. В. Тадеєвої. Тернопіль: Навчальна книга. Богдан, 2013. 512 с.
16. Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи. *Монографія*. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. С. 14, 319.
17. Клепко С. Ф. Філософія освіти в європейському контексті. *Монографія*. Полтава: ПОППО, 2006. 328 с.
18. Клименко В. В. Психологія спорту: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ: МАУП, 2006. 432 с.
19. Концепція фізичного виховання в системі освіти України. *Фізичне виховання в школі*. 1998. № 2. С. 2–7.
20. Король А.М. Формування потреб як педагогічна умова виховання готовності учнів в музичних класах до творчої діяльності. *Науковий*

- вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К.Д.Ушинського. Педагогічні науки: Збірник наукових праць.* – Одеса, 2002. - Вип. 1-2. – С.186-193.
21. Коц С. М. Вікова фізіологія та вища нервова діяльність. Навчальний посібник. Харків: ХНПУ, 2020. 288 с.
 22. Круцевич Т. Ю. Сучасні тенденції щодо організації фізичного виховання у вищих навчальних закладах. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2016. № 3. С.109 – 114.
 23. Круцевич Т. Ю. Теорія і методика фізичного виховання. Київ: Олімпійська література, 2008. Т. 2. С. 155 – 173.
 24. Маєвський М. І. Формування фізичної культури особистості як головна мета фізичного виховання студентської молоді. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. № 2. 2019. С. 62- 68.
 25. Марченко О. М. Формування ціннісних категорій особистої фізичної культури у студентської молоді: автореф. дис. ... канд. наук з фіз. вих. і спорту: 24.00.02. Дніпропетровськ, 2010. 20 с.
 26. Методика проведення фізичної культури в спеціальних медичних групах : навч.-метод. посібник / укл. О.Д. Гауряк, Л.Г. Доцюк. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2021. 156 с.
 27. Нагайчук О. В. Інтелектуальний розвиток учнів 5-9 класів засобами проектно-технологічної діяльності у процесі трудового навчання : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2011. 22с.
 28. Олійник М. О., Скрипник А. П. Правові основи організації та управління фізичною культурою, спортом і туризмом в Україні. Вид. 3-є, перероб. і доповн. Харків : ХаДІФК, 2000. 292 с.
 29. Основи акмеології : Підручник. Львів : Новий Світ-2000, 2020. 318 с.
 30. Про затвердження Державного соціального стандарту у сфері фізичної культури і спорту. Наказ Міністерства молоді та спорту України від 28.03.2013 № 1 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0559-13#Text>

31. Поклад І. М. Сторінка з історії психології щодо дискусії про здібності. Актуальні проблеми психології: *Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПНУ. Київ: Видавництво «Фенікс», 2017. Том. ІХ. Загальна психологія. Етнічна психологія. Історична психологія. Вип. 10. 2017. С. 174-183.*
32. Присяжнюк С. І. Курс лекцій з фізичного виховання: навчальний посібник для студентів технічних вищих навчальних закладів. Київ: Видавничий центр НУБіП України, 2015. 420 с.
33. Селевко Г. К. Енциклопедія освітніх технологій. У 2-х т. Т. 1. Київ: Народна освіта, 2005. С. 76.
34. Словник термінів і понять сучасної освіти / уклад. : Л. М. Михайлова, О. В. Пагава, О. В. Проніна. За заг. ред. Л. М. Михайлової. Северодонецьк, 2020. 194 с.
35. Столяренко О. Б. Психологія особистості. Навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 280 с.
36. Тодорова В. Г., Пасічна Т. В. Проблеми підготовки спортивного резерву в умовах сучасних закладів позашкільної освіти. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. Випуск 1 (130). Одеса, 2020. С.45-50.*
37. Філософський енциклопедичний словник / гол.ред. В. І. Шинкарук та ін.. Київ: Абрис, 2002. 742 с.
38. Філософія. Навчальний посібник. *За ред. С. В. Сторожук.* Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2017. 296 с.
39. Фіцула М.М. Педагогіка : навч. посібник. Вид. 2-ге, випр., доп. Київ : Академвидав, 2007. 559 с.
40. Хващевська О., Кишкар Є. Мотиваційна готовність майбутніх учителів початкових класів до впровадження інновацій в освітній процес. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*, 2018. № 7. С. 179–190. <https://doi.org/10.31865/2414-9292.7.2018.140595>
41. Худолій О. М. Загальні основи теорії і методики фізичного виховання :

- навчальний посібник. Харків : ОВС, 2007. С. 36–72.
42. Черненко С. О. Теорія й методика фізичного виховання : навчальний посібник : у 2 частинах. Краматорськ : ДДМА, 2021. Частина 1. 215 с.
43. Чумак О. А. Психологія особистості: Навчальний посібник для організації навчальної роботи з курсу для студентів, що навчаються за кваліфікаційними рівнями «бакалавр», «спеціаліст» психологічних та непсихологічних спеціальностей. Старобільськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2016. 289 с.
44. Шандрук С. К. Психологічні особливості загальної і творчої обдарованості підлітків. *Психологія і суспільство*. №4. 2012. С.161-166.
45. Шапар В. Б. Сучасний тлумачний психологічний словник. Харків: Прапор, 2007. 640 с.
46. Шкіренко О. В. Психологічні особливості формування духовних цінностей у майбутніх правознавців. автореф. дис.канд. псих. наук : 19.00.07. Київ, 2015. 23с.
47. Робочі програми для здобувачів вищої освіти ступеня бакалавр спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура) 2022 <https://kdpu.edu.ua/fizychnoi-kultury-ta-metodyky-ii-vykladannia/navchalno-metodychna-robota/navchalni-dystsypliny/bakalavr-11.html>

International Science Group

ISG-KONF.COM

**INTERNATIONAL SCIENTIFIC
AND PRACTICAL CONFERENCE**

**"DEVELOPMENT OF MODERN SCIENCE, EXPERIENCE
AND TRENDS"**

**Boston, USA
October 11 - 14, 2022**

ISBN 979-8-88796-812-4

DOI 10.46299/ISG.2022.2.3

DEVELOPMENT OF MODERN SCIENCE, EXPERIENCE AND TRENDS

Proceedings of the III International Scientific and Practical Conference

Boston, USA
October 11 – 14, 2022

UDC 01.1

The III International scientific and practical conference “Development of modern science, experience and trends” (October 11-14, 2022) International Science Group, Boston, USA. 2022. 480 p.

ISBN – 979-8-88796-812-4

DOI – 10.46299/ISG.2022.2.3

EDITORIAL BOARD

<u>Pluzhnik Elena</u>	Professor of the Department of Criminal Law and Criminology Odessa State University of Internal Affairs Candidate of Law, Associate Professor
<u>Liudmyla Polyvana</u>	Department of Accounting and Auditing Kharkiv National Technical University of Agriculture named after Petr Vasilenko, Ukraine
<u>Mushenyk Iryna</u>	Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of Mathematical Disciplines, Informatics and Modeling. Podolsk State Agrarian Technical University
<u>Prudka Liudmyla</u>	Odessa State University of Internal Affairs, Associate Professor of Criminology and Psychology Department
<u>Marchenko Dmytro</u>	PhD, Associate Professor, Lecturer, Deputy Dean on Academic Affairs Faculty of Engineering and Energy
<u>Harchenko Roman</u>	Candidate of Technical Sciences, specialty 05.22.20 - operation and repair of vehicles.
<u>Belei Svitlana</u>	Ph.D., Associate Professor, Department of Economics and Security of Enterprise
<u>Lidiya Parashchuk</u>	PhD in specialty 05.17.11 "Technology of refractory non-metallic materials"
<u>Levon Mariia</u>	Candidate of Medical Sciences, Associate Professor, Scientific direction - morphology of the human digestive system
<u>Hubal Halyna</u> <u>Mykolaivna</u>	Ph.D. in Physical and Mathematical Sciences, Associate Professor

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Король Анжела Миколаївна

Кандидат педагогічних наук, доцент,
Доцент кафедри педагогіки
Криворізького державного педагогічного університету

Рева Геннадій Геннадійович

Магістр кафедри педагогіки
Криворізького державного педагогічного університету

Гуманізація освіти передбачає центрацію навчального процесу не на навчальній дисципліні, а на особистості студента, його професійному становленні та особистісному зростанні.

Розвиток професіонала є результатом формування особистості в професійній діяльності й професійних взаємодіях, а також в особистісному просторі. Професіоналізм – це сполучення загальної освіти з уміннями і навичками, що здобуваються у процесі роботи у конкретній організації, у специфічних умовах розподілу та організації праці. Проблеми становлення особистості майбутнього вчителя, формування у нього позитивного ставлення до праці, інтересу до змісту роботи, задоволеності працею є актуальною і в теоретичному і в практичному розумінні. У процесі професійної діяльності відбувається формування особистості, складається її індивідуальність, виробляється система відношень до світу, до суспільства, до себе. Саме професія надає більшість можливостей людям задовольнити все різноманіття своїх потреб, розкрити свої здібності, ствердитися як особистість.

Тим самим можна стверджувати, що будь-яка діяльність, не просто несе в собі фундаментальне значення для розуміння сутності людини, а й «бере участь» у формуванні її як соціальних, так і особистісних рис та властивостей. Поняття «особистість» нерозривно пов'язане із суспільними властивостями людини. Поза суспільством індивід неспроможний стати індивідуальністю, а тим більше особистістю. Щоб розширити подання з цього питання, необхідно звернутися до джерел, у яких аналізується зміст категорії «особистість».

Філософська енциклопедія визначає особистість так: це людський індивід як суб'єкт відносин і свідомої діяльності. Інше значення - це стійка система соціально значущих рис, що характеризують індивіда як члена того чи іншого суспільства [2].

У сучасному тлумачному психологічному словнику дається таке визначення поняття особистість: а) людина як суб'єкт соціальних відносин та свідомої діяльності; б) обумовлена включеністю до соціальних зв'язків системна якість індивіда, що формується у спільній діяльності та спілкуванні [4].

Існує й багато інших трактувань визначення особистості, але в контексті нашого дослідження нас цікавить особистість як носій **професіоналізму**. Формування особистості відбувається під впливом різних факторів, у тому числі й соціального середовища (макросередовище, мікросередовище, навчання, виховання), і природно, що все це здійснюється і взаємодіє через діяльність та на основі діяльності, якою займається особистість.

Разом з тим, щоб цю діяльність людини можна було назвати соціально значущою (корисною суспільству, в якому перебуває особистість), індивід має бути носієм професіоналізму як певної інтегративної сукупності системних якостей, необхідних для соціально значущої діяльності [5].

Для того, щоб більш докладно й переконливо говорити про професіоналізм, з погляду психолого-педагогічних позицій, важливим є визначитися у «вихідних» підставах розуміння професіоналізму. І тут є сенс звернутися до розуміння, що складається у філософії: професіоналізм слід пояснювати через зміст, що вкладається в поняття «професія» (у перекладі з латині – profession означає «заняття», «робота»). Історичною передумовою появи професій є спільна діяльність соціальних індивідів, що породжує розподіл занять між учасниками трудового процесу. Іншими словами, у ході спільної діяльності людей відбувався (і відбувається) поділ праці. Саме поняття «розподіл праці» можна розуміти як диференціацію видів трудової діяльності, що складається в суспільстві в процесі історичного розвитку. Поділ праці структурує трудовий процес, зумовлює взаємозв'язок його частин у формі обміну результатами діяльності. Історично розподіл праці є однією з основних рушійних сил суспільного розвитку, стимулом та виразом як соціальної диференціації, так і соціальної інтеграції. Поділ праці спричинив закріплення окремих виробників за певними видами трудової діяльності, що започаткувало становлення професій. «На початку» цивілізації кожен представник професії повинен був знати цілу низку робіт, вміти робити все, що належить для виробництва того чи іншого продукту, чи послуги. Згодом поява колективної праці - у рамках мануфактур, великого машинного виробництва - призводить до ширшого поділу професій та появи спеціальностей, що представляють формою вузько спеціалізовані підвиди діяльності. Все це зрештою зумовлює виникнення системи підготовки до трудової діяльності певних професійних груп [5].

Грунтуючись на проведеному аналізі, певною мірою можна говорити про непростий і тривалий шлях зародження та розвитку професії як соціального явища, з властивим цьому явищу психолого-педагогічного контексту у формуванні певних вимог до професійно важливих якостей особистості.

Відповідно до В.Д. Шадрікова [1], професіоналізм особистості залежить від рівня розвитку професійно важливих якостей суб'єкта праці, тобто таких якостей особистості, які впливають на результативність діяльності.

У літературних джерелах досліджень особистості, термін **якість** визначається як найбільш істотну властивість, що дає будь-якому феномену визначеність. Змінюється якість людини – змінюється та її сутність [3]. Гегель писав: «Якість є загалом тотожна з буттям, безпосередня визначеність... щось є

завдяки своїй якості те, що воно є, і, втрачаючи свою якість, воно перестає бути тим, що воно є» [2].

Професія безпосередньо впливає на формування особистості. Особливості кожної професії накладають свій відбиток на розвиток особистості, тим самим виділяючи його від представників інших професійних груп [6]. Таким чином, можна припустити, що успішна діяльність майбутніх вчителів можлива за наявності у них необхідного рівня професіоналізму.

Хоч би якою специфічною була та чи інша професійна діяльність, будь-яка з них може стати для особистості визначальною умовою її цілісного прояву та розвитку.

Список літератури

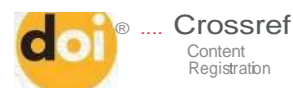
1. Клепко С. Ф. Філософія освіти в європейському контексті: *монографія*. Полтава: ПОППО, 2006. 328 с.
2. Філософія. Навчальний посібник. *За ред. С. В. Сторожук*. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2017. 296 с.
3. Черненко С. О. Теорія й методика фізичного виховання : навчальний посібник : у 2 частинах. Краматорськ : ДДМА, 2021. Частина 1. 215 с
4. Шапар В. Б. Сучасний тлумачний психологічний словник. Харків: Прапор, 2007. 640 с.
5. Шкіренко О. В. Психологічні особливості формування духовних цінностей у майбутніх правознавців. автореф. дис.канд. псих. наук : 19.00.07. Київ, 2015. 23с.
6. Щербакова І. М. Психологія праці : теоретичні і методологічні основи наукових досліджень: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. 144 с.

CERTIFICATE

INTERNATIONAL
SCIENCE GROUP

is awarded to

Рева Геннадій Геннадійович

for active participation

III International Scientific and Practical Conference

«DEVELOPMENT OF MODERN SCIENCE, EXPERIENCE AND TRENDS»

11-14 October 2022, Boston, USA

24 Hours of Participation

(0,8 ECTS credits)

Organizing committee

Ekaterina Zvereva

*Ми їємось за те, чому
немає чини в усьому світі –
за Батьківщину.*
В. Довженко

Наукові інновації та передові технології

СЕРІЯ "ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ"

СЕРІЯ "ЕКОНОМІКА"

СЕРІЯ "ПРАВО"

СЕРІЯ "ПЕДАГОГІКА"

СЕРІЯ "ПСИХОЛОГІЯ"

**Громадська наукова організація «Всеукраїнська Асамблея
докторів наук із державного управління»**

у рамках роботи Видавничої групи «Наукові перспективи»

«Наукові інновації та передові технології»

*(Серія «Державне управління», Серія «Право», Серія «Економіка»,
Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»)*

Випуск № 11(13) 2022

Київ – 2022

**Public scientific Organization «Ukrainian Assembly of Doctors
of Sciences in Public Administration»**

within the work of the Publishing Group «Scientific Perspectives»

«Scientific innovations and advanced technologies»

*(Series «Public Administration», Series «Law», Series «Economics»,
Series «Psychology», Series «Pedagogy»)*

Issue № 11(13) 2022

Kyiv – 2022

ISSN 2786-5274 Print
УДК 001.32:1 /3](477)(02)

DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-11\(13\)](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-11(13))

**«Наукові інновації та передові технології» (Серія «Державне управління»,
Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»):
журнал. 2022. № 11(13) 2022. С. 391.**

Рекомендовано до друку Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення від 07.11.2022, № 2/11-22)

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації: серія КВ № 24962-14902Р від 13.09.2021 р.

Журнал видається за наукової підтримки: Інституту філософії та соціології Національної Академії Наук Азербайджану (Баку, Азербайджан), громадської організації «Асоціація науковців України», громадської організації «Християнська академія педагогічних наук України» та громадської організації «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання».

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 30.11.2021 № 1290 журналу присвоєно категорію "Б" із права.

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 01.02.2022 № 89 журналу присвоєно категорію "Б" із педагогіки

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 07.04.2022 № 320 журналу присвоєно категорію "Б" із економіки та державного управління.

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Наукове видання включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus, міжнародної пошукової системи Google Scholar та до міжнародної наукометричної бази даних Research Bible.

міжнародної наукометричної бази даних Research Bible.

Журнал заснований з метою розвитку вітчизняного наукового потенціалу у галузях державного управління, права, економіки, психології, педагогіки та його інтеграції у світовий науковий простір, шляхом оприлюднення результатів наукових досліджень.

Головний редактор

Романенко Євген Олександрович - доктор наук з державного управління, професор, Заслужений юрист України, проректор з наукової роботи Національного авіаційного університету, Президент громадської наукової організації «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління» (Київ, Україна)

Редакційна колегія:

- *Балахтар Катерина Сергіївна* - доктор філософії (PhD) за спеціальністю 053. Психологія, старший викладач кафедри іноземних мов Національного університету ім. О. О. Богомольця (Київ, Україна)
- *Бахов Іван Степанович* — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології та перекладу Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
- *Бельська Тетяна Валентинівна* - доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри менеджменту Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості (Київ, Україна)
- *Гбур Зоряна Володимирівна* - доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика (Київ, Україна)
- *Дацій Олександр Іванович* — доктор економічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України, завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)

ЗМІСТ

СЕРІЯ «Державне управління»

Білик О.І. <i>ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ</i>	11
Бондаренко О.Г. <i>КЛАСИФІКАЦІЯ КРИЗОВИХ СИТУАЦІЙ НА УРБАНІЗОВАНІЙ ТЕРИТОРІЇ, ЯКІ ЗАГРОЖУЮТЬ ДЕРЖАВНІЙ БЕЗПЕЦІ</i>	23
Васильковський О.Т. <i>ФОРМИ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ</i>	32
Верещак О.О. <i>ЗАХІДНА НАУКОВА ДУМКА ПРО СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ ЦИВІЛЬНОГО КОНТРОЛЮ НАД СЕКТОРОМ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ</i>	43
Довженко В.А., Іванюк О.В., Яліков О.О. <i>ФОРМУВАННЯ ІР-КУЛЬТУРИ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЮ БЕЗПЕКОЮ</i>	55
Крамаренко С.Б. <i>ДОСВІД ПРОВІДНИХ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОСТІ НА РІВНІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ</i>	66
Несененко П.П. <i>АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ ЯК КЛЮЧОВОГО НАПРЯМКУ АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ</i>	74
Статівка Н.В., Орел Ю.Л., Покотило Т.В. <i>ПУБЛІЧНА ПОЛІТИКА ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ МОЛОДІЖНИХ ЦІННОСТЕЙ</i>	85
Фітковський В.В. <i>МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА: ТЕОРІЯ ТА ПРАТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ МЕХАНІЗМІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ</i>	95

- Клюєва С.Д., Ді Тяньчао** 322
ФОРМУВАННЯ ЕТНОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ
- Князян М.О., Романюк Д.Х., Весна Т.В., Телецька Т.В.** 329
ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЙ ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ БАКАЛАВРІВ ТА МАГІСТРІВ ФІЛОЛОГІЇ: МЕТОДОЛОГІЧНЕ ПІДГРУНТЯ ТА МЕТОДИ
- Король А.М., Рева Г.Г.** 340
ЗМІСТ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ВИЩІЙ ШКОЛІ
- Прокопенко А.О.** 351
ОСОБЛИВОСТІ РОЗРОБКИ МЕТОДОЛОГІЧНО-ЦІЛЬОВОГО ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКОГО КОМПОНЕНТІВ КОНЦЕПТУАЛЬНОЇ МОДЕЛІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЕДУКАЦІЄЮ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ОСВІТИ
- Резніков Ю.П., Наволокіна А.С.** 363
АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ ЯК СПОСІБ ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ІНОЗЕМНИХ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ
- Филипська В.І.** 374
ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ
- Чжан Їн** 382
ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МІЖОСОБИСТІСНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В ПІДЛІТКІВ У ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ДИТЯЧОЇ МУЗИЧНОЇ ШКОЛИ

УДК 37.035.3

[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-11\(13\)-340-350](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-11(13)-340-350)

Король Анжела Миколаївна кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки, Криворізький державний педагогічний університет, м. Кривий Ріг, <https://orcid.org/0000-0002-0853-6331>

Рева Геннадій Геннадійович магістр кафедри педагогіки, Криворізький державний педагогічний університет

ЗМІСТ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ВИЩІЙ ШКОЛІ

Анотація. У статті розглядається загальний зміст вимог до фізичного виховання у вищій школі, де по-перше, розглядається і аналізується змістовна частина педагогічного процесу фізичного виховання і по-друге, розглядається процесуальна сторона педагогічного процесу фізичного виховання. З різних сторін обґрунтовується визначення фізичного виховання та робиться висновок, що у всіх визначеннях, «фізичне виховання» - це, перш за все педагогічний процес, котрий містить в собі дві основні його складові: навчання і виховання.

Дуже ретельно розглядається цільова установка чинного фізичного виховання використовуючи алгоритм дослідження змісту освіти з позиції дидактики, де цільовими компонентами є: змістовно-цільовий, мотиваційний, організаційно-діяльний, контрольню-регулювальний компонент.

У статті нами встановлено, що на систему фізичного виховання майбутніх вчителів впливає ряд об'єктивних факторів, які можна підрозділити на специфічні й неспецифічні. Визначається психолого-педагогічна теорія навчання, її основні концепції і положення. Наукові основи змісту фізичного виховання в ВНЗ відштовхуються від загальних, спеціальних факторів і наукової теорії навчання. Аналізуються провідні наукові основи, що застосовуються у змісті фізичного виховання майбутнього вчителя.

Обґрунтовані сучасні принципи, на які спирається сучасна ідеологія фізичного виховання в вузі, розподілені на загальні (соціальні), методичні і специфічні. До загальних принципів відносять: принцип гармонійного розвитку особистості, принцип зв'язку з життєдіяльністю. Реалізація всіх перерахованих принципів в педагогічному процесі фізичного виховання майбутнього вчителя формує загальні норми організації навчального процесу і розв'язує всі проблеми і невідповідності в суперечливості численних рекомендацій.

Ключові слова: фізичне виховання, зміст освіти, наукові основи змісту фізичного виховання, загальні принципи навчання, норми організації навчального процесу.

Korol Anzhela Mykolayivna Candidate of pedagogical sciences, associate professor of department of pedagogic of the Kryvyi Rih State Pedagogical University, Kryvyi Rih, <https://orcid.org/0000-0002-0853-6331>

Reva Genadiy Gennadiyovych Master of the Department of Pedagogy, Kryvyi Rih State Pedagogical University

THE CONTENT OF THE PEDAGOGICAL PROCESS OF PHYSICAL EDUCATION IN HIGHER EDUCATION

Abstract. The article considers the general content of requirements for physical education at high school. First of all, the content of the pedagogical process of physical education is considered and analyzed. Secondly, the procedural side of the pedagogical process of physical education is contemplated. The definition of physical education is grounded by different sides. A conclusion is made about the concept of "physical education".

The target setting of current physical education is considered using algorithm research into the content of education from the position of didactic, where the target components are: target-target, motivational, organizational-activity, and control-regulating components.

In the article, we found that the system of physical education for future teachers is influenced by some objective factors, which can be divided into specific and non-specific. The psychological and pedagogical theory of teaching, its basic concepts, and its position are determined. The scientific basis of the content of physical education in higher educational institutions fully influences the content of modern education. The leading scientific bases used in the content of physical education of the future teacher are analyzed.

The modern principles on which the modern ideology of physical education at university is based are grounded. They are divided into general, methodical, and specific ones. The general principles of training include the principle of the harmonious development of personality and the principle of connecting activity with life. Implementation of all the above principles in the pedagogical process of physical education of the future teacher forms the general norms of the educational process community and solves all problems and inconsistencies in the conflict of numerous recommendations.

Keywords: physical education, content of education, scientific basis of the content of physical education, general principles of education, norms of the organization of educational process.

Постановка проблеми. Загальний зміст вимог до фізичного виховання майбутніх вчителів ВНЗ і їх фізичної підготовки протягом багатьох років не

змінюється, диференціюється лише в плані призначення, особистості та специфіки професії.

Між тим, сучасні перетворення, що відбуваються в державній системі вищої освіти, торкаються системи підготовки педагогічних кадрів. Адже відомо, що нерозривність товариства й освіти є основним постулатом державного функціонування.

Сьогодні парадигма доктрини педагогічної освіти спрямована на процес гуманізації й відповідно на підвищення гуманітарного складника вищої школи. У поняття гуманізації освіти фахівці вкладають різний сенс. Це і формування моральності й духовності на основі загальнокультурних та національних традицій, досягнення цілісності знань про людину та орієнтованості в системі гуманітарного знання, створіння гуманітарних основ інтелігентності, формування мотивації самоосвіти в гуманітарній області, створіння сприятливих можливостей для самовираження особистості викладача й учня, формування гуманних відносин до людей, толерантності до інших думок, відповідальності перед суспільством [4].

У контексті сказаного розгляд освітнього процесу системи фізичного виховання в вищій школі пропонується з наступних взаємопов'язаних позицій, складових завдань нашого дослідження:

1. Розгляд і аналіз змістовної частини педагогічного процесу фізичного виховання.
2. Розгляд процесуальної сторони педагогічного процесу фізичного виховання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Приступаючи до процесу розгляду фізичного виховання в вищій школі, є необхідність зупинитися безпосередньо на самому визначенні «фізичне виховання». Це дозволить нам, по перше, більше конкретно в надалі підійти до з'ясування його сутності, по-друге, більше докладно уявити внутрішню структуру і зміст даного виду виховання.

З точки зору антології сучасної педагогіки, дефініції фізичного виховання виглядають наступним чином. Так, на думку І.Ф. Харламова [1], фізичне виховання повинно займати перше місце в педагогіці у зв'язку з тим, що, як він вважає, «фізичне виховання є основою для розвитку особистості взагалі». У його інтерпретації, сутність фізичного виховання порівнюється з фізичним розвитком і представляється, що «фізичне виховання виступає як багатогранний процес організації активною фізкультурно-оздоровчої діяльності, спрямований на зміцнення потреби в заняттях фізичною культурою та спортом, осмислення їх психофізичних основ, розвиток фізичних сил і здоров'я, а також вироблення санітарно-гігієнічних навичок і звичок і здорового образу життя». З іншої сторони С. Присяжнюк [9] бачить фізичне виховання як засіб, яке сприяє подолання деяких життєвих проти ворогів і труднощів. У

розумінні фізичне виховання є «...цілеспрямована, чітко організована і планомірно здійснювана система фізкультурної та спортивної діяльності».

Як зазначає Т. Ю. Круцевич: «фізичне виховання – це спеціалізований педагогічний процес цілеспрямованої систематичної дії на людину фізичними вправами, силами природи, гігієнічними факторами з метою зміцнення здоров'я, розвитку фізичних якостей, удосконалення морфологічних і функціональних спроможностей, формування й покращання основних життєво важливих рухових навичок, умінь і пов'язаних із ними знань, забезпечення готовності людини до активної участі в суспільному, виробничому й культурному житті» [11].

У всіх визначеннях, «фізичне виховання» - це, перш за все педагогічний процес, котрий містить в собі дві основні його складові: навчання і виховання, цілісність якого характеризують явища, процеси, системи з точки зору наявності в них основних компонентів, що забезпечують у єдності й повноцінний взаємозв'язок його функціонування. Таким чином, органічна єдність виховання і навчання згідно з сучасною теорією педагогіки, постає в системі вищої освіти, як навчально-виховний процес, спрямований на задоволення потреби сучасного суспільства в освічених людей, здатних вирішувати виробничо-економічні, наукові, соціально-культурні та спеціальні завдання.

Органічна єдність виховання і навчання виражається і в тому, що знання як предмет засвоєння мають три взаємопов'язані сторони: теоретичну (наукові узагальнення і поняття в сукупності з фактичним матеріалом), практичну (вміння і навички застосування знань в різних життєвих ситуаціях) і світоглядно-моральну (пов'язані в знаннях світоглядні й морально-естетичні ідеї).

Отже, здається, що при правильно поставленому навчанні учні опановують усіма трьома сторонами досліджуваного матеріалу, тобто засвоюють теорію, виробляють вміння і навички та застосовують їх на практиці, а також способи творчої діяльності та разом з тим глибоко осмислюють світоглядні й морально-естетичні ідеї.

Мета статті – проаналізувати зміст педагогічного процесу фізичного виховання в вищій школі на сучасному етапі.

Виклад основного матеріалу. Для методологічно грамотного опису й аналізу педагогічного процесу фізичного виховання в ВНЗ, в органічній зв'язку виховання і навчання, використовуємо категорію «освіта», що виражає диференційоване значення даних понять. У педагогічній інтерпретації дана категорія, розроблена класичної німецькою філософією - і в першу Вільгельмом фон Гумбольдтом, має величезне значення, при оцінці результатів, яких досягає особистість у своєму розвитку і вихованні [9].

Цілком очевидно, як вважає велика кількість вчених минулого, так і сучасності, що багато проблем дорослої людини можливо уникнути, якщо рівень освіти й, відповідно, культури буде відповідати гармонійному розвитку особистості. Ідея гармонії та освіти найбільш яскраво знайшла своє

відображення в концепціях тілесної освіти Й.Г. Песталоцці в роботі «Про тілесне виховання»: «...справжня освіта людини виключає будь-яку форму однобічності». У своїй версії елементарні освіти Й.Г. Песталоцці дав цій ідеї дуже запам'ятовувальний вираз: «Елементарна освіта одного єдиного з якостей душі займає і наводить в рух всі почуття душі, окремі якості духу - всі сили духу, а окремі почуття - все тіло». З незаперечною ясністю цитата доводить, що елементарна освіта людини повинна містити фізичну освіту. Взаємозв'язок і взаємопроникнення духовної, фізичної і моральної освіти, об'єднаних в одне нерозривне ціле, означає у Й.Г. Песталоцці врівноваженість всіх сил людини [3].

Відповідний висновок по даній концепції слідує що категорія освіти, як засоби розвитку і формування особистості, дозволяє нам здійснити розкриття чинного процесу фізичного виховання з позиції дидактичних основ педагогіки, оскільки вважає М.М.Фіцула: «Дидактика - педагогічна теорія навчання, яка дає наукове обґрунтування його змісту, методів і організаційних форм» [10].

Таким чином, використовуючи алгоритм (табл.1), приступимо до розгляду цільової установки чинного фізичного виховання.

Таблиця 1

Алгоритм дослідження змісту освіти з позиції дидактики

Основні компоненти	Основні складники
Змістовно-цільовий компонент	1. Цільове встановлення змісту 2. Чинники що впливають на розробку змісту 3. Основна наукова теорія, використовується в змісті 4. Основні керівні документи (нормативно-правова база)
Мотиваційний компонент	1. Мотиваційні установки навчання
Організаційно-діяльний компонент	1. Закономірності навчання 2. Принципи навчання 3. Основні засоби і методи навчання 4. Основні форми навчання 5. Вид і стиль навчання
Контрольно-регулювальний компонент	1. Типи і контролю 2. Форми контролю

Цільові установки навчання, якщо завдання навчання справді науково обґрунтовані та точно сформульовані, надають системі сучасного фізичного виховання майбутніх вчителів конкретну спрямованість, забезпечуючи правильний добір коштів та методів.

Для здійснення, безпосередньо самого процесу навчання необхідно, перш за все, відповісти на питання: чому треба вчити? На це питання відповідає зміст освіти, яке повинно містити систему наукових знань, практичних умінь і навичок, а також світоглядних і моральних ідей, якими необхідно опанувати в процесі навчання. У процесі дослідження нами встановлено, що на систему фізичного виховання майбутніх вчителів впливає ряд об'єктивних факторів, які можна підрозділити на специфічні й неспецифічні.

До неспецифічних факторів, що впливає на систему фізичного виховання, відносять:

- рівень політичного, економічного і соціального стану країни;
- розвиток науки й техніки, ступінь реалізації досягнень науково - технічного прогресу;
- стан наукового обґрунтування та ефективність функціонування системи фізичної культури в країні;
- стан системи освіти в країні;
- стан системи науково-методичного забезпечення навчального процесу.

Наступний крок в розгляді змісту фізичного виховання в вищій школі - це необхідність визначення психолого-педагогічної теорії навчання, використовуваної в справжній час, її основних концепцій і положень.

Теорія людського вчення в процесі свого розвитку вдосконалювалася відповідно до поглиблення філософської думки й досягненнями соціальних, психологічних та педагогічних наук. Від основної формули дидактики виведеною Я.А. Коменським: «від почуттів - до пам'яті, від розуму - до мови та дії», заснованою на філософії емпіризму і сенсуалізму, до теорії поетапного формування розумових дій, розробленою П.Я. Гальперіним, на підставі узагальнення наукових даних вітчизняних вчених, таких як, А.Р. Лурія, А.А. Смирнов, О.М. Леонтьєв, С.Л. Рубінштейн, Д.Б. Ельконін, А.С. Виготський, П.І. Зінченко.

Теорія Гальперіна знайшла своє застосування у практиці існуючого фізичного виховання, як найбільш універсальна теорія, основна ідея якої полягає в виявленні рівнів сформованості розумових дій учнів, що сприяє розвитку педагогічного діагностування, яке, у свою чергу, забезпечує розробку методів, прийомів, способів і форм навчання в практиці фізичного виховання [11].

У рамках даної теорії, як вважає А.А. Реан, успішність навчання визначається створенням зі сторони викладача і з'ясуванням учнями орієнтовної основи нових дій і ретельне ознайомлення самої процедури

виконання дій [2]. Концепція даної дидактичної теорії ґрунтується на першочерговості матеріалізованих дій, що знайшло по думці фахівців найширше застосування в практиці фізичного виховання.

Наукові основи змісту фізичного виховання в ВНЗ відштовхуються від загальних, спеціальних факторів і наукової теорії навчання, та в повній мірі здійснюють свій вплив на зміст сучасної освіти.

До провідних наукових основ, що застосовуються у змісті фізичного виховання майбутнього вчителя відносять:

1. Спрямованість на формування всебічно і гармонійно розвиненої особи.
2. Побудова освіти на науковій основі, що розкриває сутність громадського життя, яке сприяє формуванню громадян патріотичної позиції.
3. Системність і логічність (від простого до складного).
4. Наявність взаємозв'язку зі спорідненими дисциплінами.
5. Відображення зв'язку теорії з практикою.
6. Відповідність віковим і фізіологічним можливостям.
7. Сприяння професійної орієнтації [10].

Перелічені вище наукові основи, повинні забезпечувати не тільки гармонійний розвиток особистості учня, але й обумовлювати необхідність в оновленні і вдосконаленні, як самого змісту фізичного виховання, так і безпосередньо педагогічного процесу.

Один з ведучих компонентів в змісті фізичного виховання, це забезпечення в процесі навчання високої мотивації навчальної діяльності. Згідно Є.П. Ільїну [6], під мотивом навчальної діяльності розуміються всі фактори, обумовлюючі прояв навчальної активності: за потребою, цілі, установки, почуття боргу, інтереси тощо. Проблема мотивації навчання є однією з центральних проблем педагогіки й педагогічної психології. У цьому напрямку проводили дослідження такі вчені, як Л.І.Божович, Н.Г. Морозова, Л.С. Славина, М.В. Матюхіна, В.Е. Мільман, А.К. Маркова. Результатом, як вважає метр даного напрямку педагогіки та психології Є.П. Ільїн, з'явилося просте перерахування факторів, окреслення області обговорення даного питання, однак розкриття цілісної структури мотиву навчання, причинно-наслідкової залежності так і не було виявлено [6].

Ми вважаємо, що у формуванні мотивації активного фізичного виховання майбутніх вчителів, відносять наступні фактори:

1. Мотив вступу в ВНЗ;
2. Соціально-економічні й політичні зміни в країні;
3. Сімейні традиції ;
4. Соціальні умови життя ;
5. Професійна спрямованість особистості [7].

На підставі дослідження, проведеного в умовах КДПУ за період 2021-2022 рр., ієрархія мотивації активного фізичного виховання студентів, виглядає наступним чином:

1. Фізичне вдосконалення, пов'язане зі прагненням прискорити темпи власного розвитку, зайняти гідне в своєму оточенні, досягти визнання, поваги, - 20,2 %;
2. Дружня солідарність, продиктована бажанням бути разом з друзями, спілкуватися, співпрацювати з ними, - 15,5 %;
3. Посади, пов'язані з необхідністю відвідувати заняття по фізичної культури, виконувати вимоги навчальної програми, - 43,5 %;
4. Суперництва, характеризує прагнення виділитися, самоствердитися у своєму середовищі, досягти авторитету, підняти свій престиж, бути першим, досягти як можна, можливо більшого, - 5,7%;
5. Наслідування, пов'язані зі прагненням бути схожим на тих, хто досяг певних успіхів в результаті фізичних вправ, - 3,6 %;
6. Спортивний, визначальний прагнення досягти будь-яких значних результатів - 4,9 %;
7. Процесуальний, при якому увага зосереджено не на результаті діяльності, а на самому процесі занять - менше ніж 1%;
8. Ігровий, що виступає засобом розваги, нервової розрядки, відпочинку - 3,7 %;
9. Комфортності, визначальне бажання займатися фізичними вправами в сприятливих умовах - 5,4 %.

Результати проведеного дослідження показують, що фізичне виховання, як цінність, практично не сприймається, присутній посиленій акцент на самоствердження способом фізичного розвитку засобами фізичного виховання, і зобов'язання по причини «щоб не відрахували». Причому спостерігається тенденція в формуванні мотивації, має всі більше яскравіше виражену спрямованість по класифікації мотивів спортивної діяльності, розробленою Н.Б. Стамбулової [5], що відноситься до ситуативної (короткочасною, проходить).

Організаційно-діяльнісний компонент процесу фізичного виховання в ВНЗ забезпечує успішність, цілеспрямованість і ефективність навчально-виховної діяльності. Основою успішною теоретико-методологічної діяльності по управлінню фізичним вихованням є знання основних законів, закономірностей і принципів дидактики, саме головне, втілення їх в методах, формах, прийомах і засобах навчання і виховання, на розробку і застосування принципів в педагогічному процесі здійснюють вплив педагогічні, соціальні, філософські, логічні і психологічні закономірності.

Вони обумовлюються також цілями освіти і виховання, умовами середовища, рівнем розвитку науки, характером освоєних суспільством коштів і способів навчання.

У останній час в дидактиці, як вважає В.І. Загвязинський, затвердилось розуміння принципу як рекомендації про шляхи досягнення цілей навчання на основі його закономірностей, він стверджує, що суть принципу в тому, що це

рекомендації про способи регулювання відносин протилежних сторін, тенденцій навчального процесу, про способи дозволу розбіжностей, про досягненні заходи, гармонії, що дозволяють успішно вирішувати навчально-виховні завдання [10].

Сучасні принципи, на які спирається сучасна ідеологія фізичного виховання в вузі, можливо поділяти на загальні (соціальні), методичні і специфічні [11].

До загальних принципам, в яких найбільш яскраво виражена основа об'єктивних закономірностей фізичної культури й враховується специфіка навчання студентів відносять:

1. Принцип гармонійного розвитку особистості, суть якого полягає в виконанні вимоги принципу всебічного розвитку особистості, в спрямованості педагогічного процесу, Котрий гарантує це спрямований розвиток всіх основних фізичних здібностей і враховує об'єктивні закономірності онтогенезу людини.

2. Принцип зв'язку з життєдіяльністю - для формування професійної компетентності офіцера цей принцип є пріоритетним, визначаючи прикладну функцію фізичної культури, орієнтований на методологічну спрямованість розробки й реалізації програми фізичного виховання студента обумовлена важливість розширення функціональних можливостей організму в виникненні передумови для освоєння нових видів, співвідносяться з основною (справжньою або майбутньою) діяльністю.

Методичні принципи відбивають предикативні зв'язку з логікою визначення заходи педагогічного впливу на особистість і дозволяють педагогу вирішити комплекс освітніх, виховних і оздоровчих задач. Цими принципами є: принцип свідомості й активності, принцип наочності, принцип доступності та індивідуалізації, принцип систематичності [11].

Специфічні принципи, застосовувані в фізичному вихованні належати до уніфікованої групи принципів і зображують специфічні закономірності побудови навчального заняття. У число даних принципів, що забезпечують педагогічний процес по дисципліні «Фізична культура», входять: принципи безперервності, прогресивності педагогічного впливу, циклічності й вікової адекватності впливу.

Реалізація всіх перерахованих принципів в педагогічному процесі фізичного виховання майбутнього вчителі формує загальні норми організації навчального процесу і, в ідеалі, розв'язує всі проблеми і невідповідності в суперечливості численних рекомендацій.

Логічним продовженням операційно-діяльного компонента є визначення з допомогою яких коштів застосовуються всі вище перелічені закономірності й принципи дидактики, використовувані у фізичному вихованні майбутніх вчителів.

Висновки. Таким чином, зміст педагогічного процесу фізичного виховання, розглянуте з позиції дидактичних основ, може виступати, як особливий педагогічний спосіб теоретичного розуміння системи освіти, що містить в собі всю широту спектра постановки наукових і ідеологічних питань. Своєю чергою функції розглянутих дидактичних процесів, в його розумінні, пояснюють суб'єктивно-індивідуальне скорочення процесів розвитку особистості, засвоєння результатів суспільно-історичних процесів розвитку, або, в нашому випадку засвоєння навчального матеріалу.

Виходячи з цього, наукове відображення проблеми формування і розвитку особистості може виступати в гармонійному єдності з теорією навчання, яка, у свою чергу пов'язана з дидактичними процесами, основним напрямом завдань яких є проблема відбору змісту освіти та рівня освітніх можливостей особи.

Література:

1. Богиніч О. Фізичне виховання дошкільників засобами гри : Навч.-метод. посіб. Київ: Шк. світ, 2007. 120 с.
2. Гурман Л.Д. Педагогічні умови підвищення рівня фізичної підготовленості старшокласників у процесі позакласної роботи: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Інститут проблем виховання АПН України. Київ, 1997. 191с.
3. Енциклопедія освіти. Національна академія педагогічних наук України; [гол. ред. В.Г. Кремень; заст. гол. ред. В. І. Луговий, О. М. Топузов; відп. наук. секр. С. О. Сисоєва]: 2-ге вид., допов. та перероб. Київ: Юрінком Інтер, 2021. 1144 с.
4. Журавльов С. О., Кондратович А. Б., Кривенда В. С. Підвищення ефективності фізичного виховання для студентів в умовах дистанційного навчання. *Фізичне виховання в контексті сучасної освіти: Матеріали XVI Міжнародної науково-методичної конференції. За заг. ред. І.І. Вржесневського.* Київ: НАУ, 2021. С.62-66.
5. Клименко В. В. Психологія спорту: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ: МАУП, 2006. 432 с.
6. Король А.М. Формування потреб як педагогічна умова виховання готовності учнів в музичних класах до творчої діяльності. *Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К.Д.Ушинського. Педагогічні науки: Збірник наукових праць. Одеса, 2002. Вип. 1-2. С.186-193.*
7. Король А.М., Рева Г.Г. Особливості становлення особистості в професійній підготовки майбутнього вчителя. *The III International scientific and practical conference "Development of modern science, experience and trends" (October 11-14, 2022) International Science Group, Boston, USA. 2022. 267-270 p.*
8. Присяжнюк С.І. Курс лекцій з фізичного виховання: навчальний посібник для студентів технічних вищих навчальних закладів. Київ: Видавничий центр НУБіП України, 2015. 420 с.
9. Тодорова В. Г., Пасічна Т. В. Проблеми підготовки спортивного резерву в умовах сучасних закладів позашкільної освіти. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. Випуск 1 (130).* Одеса, 2020. С.45-50.
10. Фіцула М.М. Педагогіка : навч. посібник. Вид. 2-ге, випр., доп. Київ : Академвидав, 2007. 559 с.
11. Черненко С. О. Теорія й методика фізичного виховання : навчальний посібник : у 2 частинах. Краматорськ : ДДМА, 2021. Частина 1. 215 с.

References:

1. Bohinich, O. (2007). Fizychnе vykhovannia doshkilnykiv zasobamy hry [Physical education of preschoolers through games]. Kyiv: Shk. svit [in Ukrainian]
2. Hurman, L.D. (1997) Pedahohichni umovy pidvyshchennia rivnia fizychnoi pidhotovlenosti starshoklasnykiv u protsesi pozaklasnoi roboty [Pedagogical conditions for increasing the level of physical fitness of high school students in the process of extracurricular work]: Dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.01. Instytut problem vykhovannia APN Ukrainy. Kyiv. [in Ukrainian]
3. Kremen, V.H., Luhovyi, V.I., Topuzov, O.M., Sysoieva, S.O. (2021) Entsyklopediia osvity. Natsionalna akademiia pedahohichnykh nauk Ukrainy [Encyclopedia of education] (2nd ed., rev.). Kyiv: Yurinkom Inter [in Ukrainian]
4. Zhuravlov, S. O., Kondratovych, A. B., Kryvenda, V. S. (2021) Pidvyshchennia efektyvnosti fizychnoho vykhovannia dlia studentiv v umovakh dystantsiinoho navchannia [Increasing the effectiveness of physical education for students in distance learning conditions.]. *Fizychnе vykhovannia v konteksti suchasnoi osvity - Physical education in the context of modern education*. I.I. Vrzhesnievskoho (Ed.). Kyiv: NAU [in Ukrainian]
5. Klymenko, V. V. (2006) Psykholohiia sportu [Psychology of sports]. Kyiv: MAUP [in Ukrainian]
6. Korol, A.M. (2002) Formuvannia potreb yak pedahohichna umova vykhovannia hotovnosti uchniv v muzychnykh klasakh do tvorchoi diialnosti [The formation of needs as a pedagogical condition for the education of students' readiness for creative activity in music classes]. Odesa: Naukovyi visnyk Pivdenoukrajnskoho derzhavnogo pedahohichnogo universytetu im. K.D.Ushynskoho. Pedahohichni nauky: Zbirnyk naukovykh prats. (Vyp. 1-2) [in Ukrainian]
7. Korol, A.M., Reva, H.H. (2022) Osoblyvosti stanovlennia osobystosti v profesiinii pidhotovky maibutnogo vchytelia [Peculiarities of personality formation in the professional training of future teachers.]. International Science Group, Boston, USA.
8. Prysiazhniuk, S.I. (2015) Kurs lektsii z fizychnoho vykhovannia [Course of lectures on physical education]. Kyiv: Vydavnychiy tsentr NUBiP Ukrainy [in Ukrainian]
9. Todorova. V. H., Pasichna, T. V. (2020) Problemy pidhotovky sportyvnoho rezervu v umovakh suchasnykh zakladiv pozashkilnoi osvity [Problems of training the sports reserve in the conditions of modern institutions of extracurricular education]. Odesa: Naukovyi visnyk Pivdenoukrajnskoho natsionalnogo pedahohichnogo universytetu imeni K. D. Ushynskoho. Vypusk 1 (130) [in Ukrainian]
10. Fitsula, M.M. (2007) Pedahohika [Pedagogy]. (Vyd. 2-he, vypr., dop.) Kyiv: Akademydav [in Ukrainian]
11. Chernenko, S. O. (2021) Teoriia y metodyka fizychnoho vykhovannia [Theory and methods of physical education]. Kramatorsk : DDMA [in Ukrainian]